ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΙΟΥΝΙΟΣ, 1841.] [ΑΡΙΘ. 54.

Η ΠΟΛΙΣ ΠΡΟΥΣΑ.

ΚΑΤΑ τὸ μέσον τῆς χερσονήσου, ἥτις τοπάλαι ὠνομάζετο Μικρὰ Ἀσία, τὴν σήμερον δὲ Ἀνατολὴ, ἀνυψοῦται ὀροπέδιον, περὶ τὰς 60 λεύγας πλατὺ, συνορεῦον πρὸς ἄρκτον μὲ τὴν σειρὰν τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς νότον μὲ τὴν ἀντίστοιχον σειρὰν τοῦ Ταύρου, καὶ πρὸς δυσμὰς μὲ ἄλλην σειρὰν, ἥτις συνδέει τὸν Ταῦρον μὲ τὸν Ὄλυμπον. Τὸ ὀροπέδιον τοῦτο, καίτοι χαμηλότερον τῶν πέριξ αὐτοῦ ὀρέων, ἔχει ὅμως ἱκανὸν ὕψος, καὶ παμμεγέθεις σειραὶ βουνῶν ὑπάρχουν ἐπ' αὐτοῦ ἑστοιβασμέναι, μ' εὐρυχώρους ἐν τῷ μέσῳ πεδιάδας.

Ἐπὶ τοῦ μεγάλου τούτου ὀροπεδίου ἔκειντο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ Φρυγία πρὸς δυσμὰς, συνορεύουσα κατὰ τὸ μέρος τοῦ Αἰγαίου πελάγους μὲ τὴν Μυσίαν, Λυδίαν, καὶ Καρίαν, καὶ ἡ Καππαδοκία πρὸς ἀνατολὰς, ἐκτεινομένη ἐπάνωθεν τῶν ὀρέων μέχρι τῆς χώρας τοῦ Εὐφράτου. Ἐγγὺς τῶν δύο τούτων μεγάλων ἐσωτερικῶν διαιρέσεων κατὰ τὸ βόρειον μέρος ἦτον ἡ Γαλατία, διαίρεσις μεταγενεστέρα τῶν ἄλλων, σχηματισθεῖσα ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπιδρομῆς, π. χ. 278, ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ ὀλίγων τινῶν μερῶν τῆς Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας· πρωτεύουσαν πόλιν εἶχε τὴν Ἄγκυραν. Κατὰ δὲ τὸ νότιον μέρος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας, ἔκειτο ἡ Λυκαονία.

Ἀπὸ τὰς βουνώδεις σειρὰς, αἵτινες ὑποστηρίζουν τὴν ὑψηλὴν ταύτην κεντρικὴν χώραν, κλίνει ἀνωμάλως ἡ γῆ πρὸς τὴν Μεσόγειον, τὸ Αἰγαῖον, καὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον. Ὀλόγυρα δὲ, ἐπὶ τῆς ἐκτεταμένης ταύτης κατωφερείας, ἦσαν αἱ χῶραι τῆς Λυκίας, Παμφυλίας, Πισιδίας, καὶ Κιλικίας πρὸς νότον· αἱ τῆς Βιθυνίας, Παφλαγονίας, καὶ Πόντου πρὸς βορρᾶν· καὶ, ὡς ἤδη ἀνεφέραμεν, αἱ τῆς Μυσίας, Λυδίας, καὶ Καρίας πρὸς δυσμὰς, μετὰ τῶν ὑποδιαιρέσεων τῆς Αἰολίδος καὶ Ἰωνίας. Καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων αἰγιαλῶν εἶχον οἱ Ἕλληνες ἱκανὰς ἀποικίας· ἀλλ' ἐξαιρέτως κατεῖχον τὰ δυτικὰ παράλια, ἐφ' ὧν ἤκμαζον πολλαὶ καὶ πολυάνθρωποι πόλεις, Αἰολικαὶ, Ἰωνικαὶ, καὶ Δωρικαί.

Ἡ Προῦσα, θεωρίαν τῆς ὁποίας κατεχωρήσαμεν εἰς τὴν ἀκόλουθον σελίδα, κεῖται εἰς τὴν Βιθυνίαν, κατὰ τὴν δυτικὴν ὑπώρειαν τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἑπομένως εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ ἤδη περιγραφέντος ὀροπεδίου· ἀπέχει δὲ ὡς δεκαοκτὼ μίλια τῆς Προποντίδος, ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς Νικομηδείας καὶ Νικαίας, καὶ περὶ τὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα τῆς Σμύρνης. Τὴν ἔμπροσθεν αὐτῆς γόνιμον πεδιάδα καλύπτουσι φυταλιαὶ συκαμίνων, χρησίμων εἰς τροφὴν τῶν μεταξοποιῶν καμπῶν· τὸ ὄπισθεν μεγαλοπρεπὲς ὄρος συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς κτηνοτροφίαν, καὶ παρέχει πλείστην ξυλείαν πρὸς οἰκοδομὴν, ὡς καὶ καυσόξυλα· καὶ πολλαὶ δὲ ψυχραὶ ἀένναοι πηγαὶ ἀναβρύουν ἀπὸ τὰς ῥίζας τοῦ Ὀλύμπου, χορηγοῦσαι εἰς τὴν πόλιν περισσὸν καὶ καθαρώτατον ὕδωρ. Ἐπειδὴ πᾶς οἶκος εἰς τὴν Προῦσαν ἔχει τὴν βρύσιν αὐτοῦ, ὅλος ὁ ἀριθμὸς εἶναι μέγιστος, καί τινες τῶν δημοσίων βρύσεων καὶ ἀγωγῶν εἶναι ἄριστα κατεσκευασμέναι. Ὁ παλαιὸς περιηγητὴς Τουρνεφόρτιος λέγει ὅτι ποτὲ δὲν ἴδε πόλιν μὲ τοσαύτας πηγὰς, πλὴν ἴσως τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Γρανάτας. Αἱ ὁδοὶ εἶναι καθάριαι καὶ καλοστρωμέναι, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ μέρος τῆς ἀγορᾶς. Ἐν γένει ἡ μεγάλη αὕτη πόλις εἶναι ἱκανῶς εὔκτιστος, καὶ τόσον διὰ τῆς βιομηχανίας (εἰς τὰ μεταξωτὰ μάλιστα, τῶν ὁποίων μετροῦνται 700 περίπου ὑφάνται) ὅσον διὰ τοῦ ἐμπορίου μία τῶν ἀκμαιοτάτων τῆς αὐτοκρατορίας. Παλαιὸν περιτειχισμένον φρούριον, ὅπου παρατηροῦνται ἀκόμη Ῥωμαϊκαὶ γλυφαὶ, καὶ μακρὰ προάστεια τὴν περιγυρίζουσι. Τὰ κορυφαῖα οἰκοδομήματά της εἶναι τὸ μέγα τσαμίον (Οὐλουτσαμὶ), τεράστιον οἰκοδόμημα ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἁλώσεως ταύτης τῆς πόλεως· τὸ τσαμίον τοῦ Σουλτὰν Ὀρχάνου μετὰ τοῦ τάφου του καὶ μετὰ Ὀθωμανικοῦ γυμνασίου πολυσυχνάστου, καὶ τὰ τσαμία τῶν Σουλτάνων Ὀσμάνου, Μουρὰδ, καὶ Βαϊαζίδ. Ὅλα τὰ τσαμία, κατά τινα νεώτερον Γάλλον περιηγητὴν, ἀναβαίνουν εἰς 125. Ὁ τάφος τοῦ Σουλτὰν Ὀρχάνου ἦτο ποτὲ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ἥτις μετετράπη εἰς Μαυσωλεῖον αὐτοῦ, τῶν συζύγων, καὶ τῶν τέκνων του. Ὁ Ὀρχὰν ἔζη τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, καὶ τὸ 1327 ἐπῆρε τὴν Προῦσαν ἀπὸ τοὺς ἀνάνδρους Γραικορωμαίους αὐτοκράτορας. Τὰ ὑπεράνω τῶν τάφων τούτων ἀνηγερμένα μνημεῖα καλύπτονται μὲ μεγαλοπρεπῆ λαχώρια.

Πρέπει προσέτι νὰ ἀναφέρωμεν τὰ πολλὰ καὶ ὡραῖα λιθόκτιστα πανδοχεῖα καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ θερμὰ λουτρὰ, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ὡραίας ἀναπηδητικὰς πηγὰς, αἱ ὁποῖαι πληθύνουν τὰς εὐθυμίας τῆς πόλεως. Τὸ πάλαι ἦτον ἡ Προῦσα θρόνος τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ δὲ τοῦ μεσαιῶνος, πρὶν κυριευθῇ ἡ Ἀδριανούπολις, μητρόπολις τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας

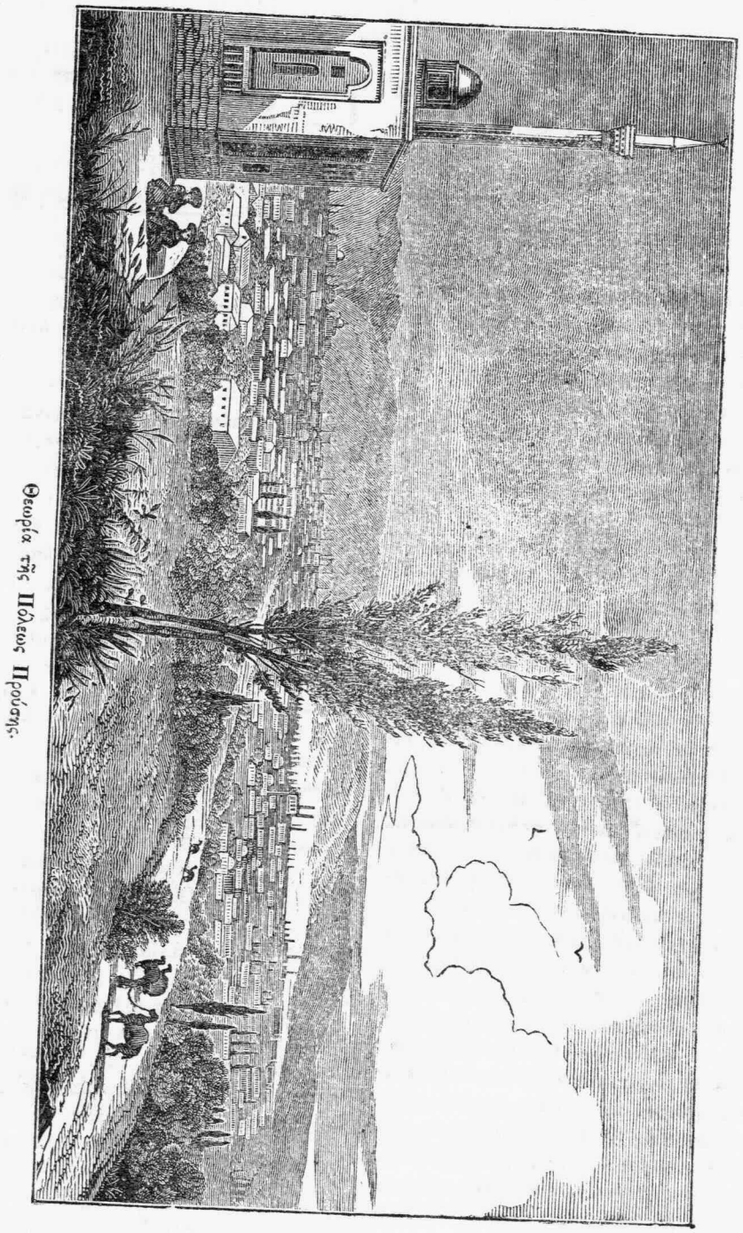

Θεωρία τῆς Πέζας Μεγάλου Ἱερωσύνης.

τώρα δὲ καθέδρα Μουλᾶ τοῦ πρώτου βαθμοῦ, Πασσᾶ, Μητροπολίτου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ Ἀρμενίου ἀρχιεπισκόπου. Κατὰ τὸν Ἄμμηρον ἔχει ἡ πόλις αὕτη 100,000 κατοίκων.

Ὁπόταν, λέγει εἷς νεώτερος περιηγητὴς, ἀπὸ τὰς πλευρὰς τοῦ Ὀλύμπου θεωρῇ τις αὐτὴν μὲ τοὺς σωροὺς τῶν οἴκων, τῶν πανδοχείων, τῶν τσαμίων, τῶν παλατίων, τῶν κήπων, καὶ μὲ τὰ δάση τῶν συκαμίνων, καὶ τὴν ἐπέκεινα πλουσίαν πεδιάδα, ὅλα δαψιλῶς ποτιζόμενα ὑπὸ τῶν ῥυάκων, τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τὰς γειτονικὰς φάραγγας, ἐκπλήττεται εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ θεάματος, τὸ ὁποῖον ἴσως εἶναι κατώτερον οὐδενὸς εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, τῆς βασιλευούσης μόνον ἐξαιρουμένης.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΕΚΤΟΥ.

Οἱ ἱστορικοὶ μεγάλως ἐπαινοῦσι τὴν γνήσιον ἀγαθότητα τῆς καρδίας, καὶ τὰ εὐμενῆ καὶ ἀξιέραστα ἤθη τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου Ἕκτου, καὶ πρὸ τῆς ἀναβάσεως καὶ μετὰ τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, ὡς καὶ τὴν φιλομάθειαν καὶ εὐμάθειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν παντὸς καθήκοντος ἀκριβεστάτην ἐκπλήρωσιν. Τὸ γενναῖον τῆς διαθέσεώς του σαφῶς δεικνύεται ἐκ τοῦ ἑπομένου ἀνεκδότου, τὸ ὁποῖον, καίτοι ἀναφερόμενον εἰς παιδικὴν πρᾶξιν, εἶναι μ' ὅλον τοῦτο ἀξιόλογον, καθὸ παριστάνον τὰς εὐγενεῖς ἰδιότητας ἡγεμόνος, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν νοητικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ὀρθῆς διαγωγῆς ἔτι μᾶλλον ἐκόσμει τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θέσιν.

Πενταετὴς ὤν, ἔλαβε παρὰ τοῦ ἀναδόχου του πολύτιμον δῶρον, συνιστάμενον ἀπὸ παντοειδῆ ἀργυρᾶ σκεύη, ὡς δίσκους, πινάκια, περόνια, κουτάλια, κλπ. Τὸ τέκνον ὑπερεχάρη μὲ τὰ νέα καὶ στίλβοντα καλλιτεχνήματα· ὁ δὲ θαλαμηπόλος, διὰ νὰ ἐντυπώσῃ τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ δώρου εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου, ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ταύτην, "Ἂς ἐνθυμῆται, ἂν ἀγαπᾷ, ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, ὅτι ταῦτα εἶναι μὲν ἰδικά σας, πλὴν πρέπει νὰ φυλάττωνται ὅλως διόλου διὰ τὸν ἑαυτόν σας· διότι, ἂν ἄλλοι συγχωρηθῶσι νὰ τὰ ἐγγίξωσι, θέλουν χαλασθῆν ἐξ ὁλοκλήρου." "Καλέ μου θαλαμηπόλε," ἀπεκρίθη μὲ γλυκύτητα ὁ πρίγκιψ, "ἂν οὐδεὶς ἐμπορῇ νὰ ἐγγίξῃ ταῦτα χωρὶς νὰ τὰ χαλάσῃ, διατί λοιπὸν μὲ ἐδόθησαν;"

Διὰ νὰ δείξῃ δὲ πόσον ὀλίγον ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ θεράποντος, προσεκάλεσε τὴν ἐπαύριον μικρούς τινας φίλους εἰς συμπόσιον, καὶ παρέθηκεν εἰς αὐτοὺς τὰ νεωστὶ δωρηθέντα πολύτιμα σκεύη. Ἀφοῦ ἀπέφαγον, καὶ τὰ ἀργυρᾶ πινάκια, καὶ λοιπὰ, καθαρισθέντα ἐβάλθησαν πάλιν εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, ὁ Ἐδουάρδος, δεικνύων αὐτὰ, εἶπε πρὸς τοὺς νέους συντρόφους του, νὰ λάβῃ καθεῖς ὅ,τι ἐξ αὐτῶν ἠγάπα, καὶ νὰ τὸ φυλάττῃ ὡς τεκμήριον τῆς ἀγάπης του. Τινὲς, ὀλίγα ἔτη μεγαλήτεροι ὄντες τοῦ Ἐδουάρδου, δὲν ἠθέλησαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν μεγαλόδωρον ταύτην διάθεσιν· ἀλλ' ὁ πρίγκιψ τοὺς ἐβίασεν εἰς τρόπον, ὥστε δὲν ἠμπόρουν πλέον ν' ἀποποιηθῶσι. "Γνωρίζετε," τοὺς εἶπε μὲ μειδίαμα, "ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως, καὶ δύναμαι νὰ τὰ βάλω εἰς τὸν τόπον εὐθὺς ὁπόταν θελήσω.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ ΚΡΙΣΙΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

(Κατὰ τὸν ἐξαίρετον Λατινικὸν ὕμνον τοῦ Κελάνου.)

1 Ὦ ὀργῆς φρικτὴ ἡμέρα!
Κόνις γίνεται ἡ σφαῖρα·
Δὲν ἐῤῥέθη φρικτοτέρα.

2 Τρόμος πάντας θέλει φθάσει,
Ὅταν ὁ Κριτὴς προφθάσῃ,
Ἀκριβῶς νὰ ἐξετάσῃ.

3 Θέλ' ἡ σάλπιγξ του ἠχήσειν,
Κ' ὅλους θέλει συναθροίσειν
Ἐκ τῶν τάφων εἰς τὴν κρίσιν.

4 Θάνατος καὶ γῆ καὶ φύσις
Τρέμουν, ὅταν πᾶσα κτίσις
Ἐγερθῇ νὰ γέν' ἡ κρίσις.

5 Νὰ, βιβλίον ἠνοιγμένον,
Καὶ πᾶν πταῖσμα γεγραμμένον
Πάντων τῶν κριθησομένων.

6 Κάθετ' ὁ Κριτὴς νὰ κρίνῃ
Πᾶν κρυπτόν· οὐδὲν ἀφίνει
Ἀτιμώρητον νὰ μείνῃ.

7 Τί οἱ πταῖσται νὰ ἐκφράζουν;
Καὶ μεσίτην τίνα κράζουν;
Φεῦ! οἱ δίκαιοι τρομάζουν.

8 Βασιλεῦ, τὸ πᾶν δεσπόζων,
Τοὺς πιστοὺς μὲ χάριν σώζων,
Ῥῦσαί με, ὦ οὕτως σώζων.

9 Ἰησοῦ μου, ἐνθυμήσου,
Τέλος ἤμουν τῆς ζωῆς σου,
Σῶσόν με ἐκ τῆς ὀργῆς σου.

10 Ἤσουν κεκοπιασμένος
Δι' ἐμὲ, κ' ἐσταυρωμένος·
Κόπος μὴ ματαιωμένος!

11 Πρὸ τῆς κρίσεως, Κριτά μου,
Πλύνον πᾶν ἁμάρτημά μου,
Ἐλεήμων Λυτρωτά μου.

12 Ἔνοχος δεινῶς στενάζω,
Κατηφὴς ἐρυθριάζω,
Καὶ, ἱλάσθητί μοι, κράζω.

13 Ἔδειξες εἰς τὴν Μαρίαν,
Κ' εἰς τὸν κλέπτην εὐσπλαγχνίαν,
Προσδοκῶ κ' ἐγὼ ὁμοίαν.

14 Φαύλη εἶν' ἡ δέησίς μου,
Σὺ δὲ ἔσο ἡ ἐλπίς μου,
Κ' ἡ ἐξ ᾅδου λύτρωσίς μου.

15 Τότε μὲ τὰ πρόβατά σου,
Βάλε μ' εἰς τὰ δεξιά σου,
Μὴ εἰς τὰ ἀριστερά σου.

16 Μὴ μὲ τοὺς κατηραμένους,
Ἀπὸ σὲ μεμακρυσμένους,
Ἀλλὰ μὲ τοὺς σεσωσμένους.

17 Ἔμπροσθεν εἰς τὸν Κριτήν μου,
Ταπεινόνω τὴν ψυχήν μου,
Σῶσόν με 'ς τὴν τελευτήν μου.

18 Ὦ ἡμέρα θρήνου πλήρης!
Πάντας εἰς τὴν κρίσιν σύρεις,
Χάριν δεῖξε, ὅστις κρίνεις,
Ἀντὶ τῆς δικαιοσύνης.

19 Ἰησοῦ, πιστὲ Ποιμὴν,
Δὸς ἀνάπαυσιν ἡμῖν! Ἀμήν. Χ.

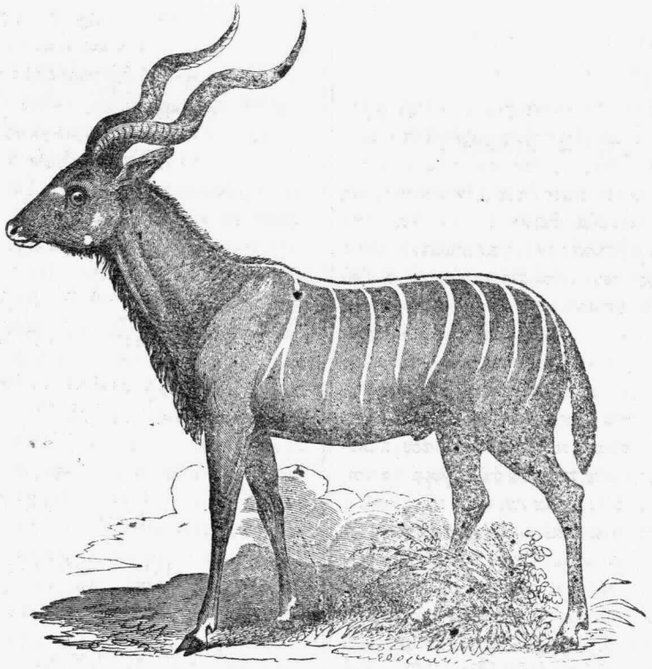

Ο ΑΝΘΟΛΟΨ ΣΤΡΕΨΙΚΕΡΩΣ.

Εἰς τὰς κεντρικὰς καὶ νοτίους χώρας τῆς Ἀφρικῆς κατοικοῦσι πάμπολλα εἴδη ζώων, καλούμενα ὑπὸ τῶν φυσικοϊστορικῶν μὲ τὸ γενικὸν ὄνομα Ἀντιλόπη, κατὰ διαφθορὰν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως Ἀνθόλοψ,—διδομένης ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου εἰς ἓν εἶδος τῶν ζώων τούτων, καὶ ὑποδηλούσης τῶν ὀμμάτων τὴν λαμπρότητα. Ὁ Ἀνθόλοψ Στρεψίκερως, τὸν ὁποῖον εἰκονίζει ἡ προτεταγμένη εἰκονογραφία, εἶναι ζῶον μεγαλοπρεπὲς, ὀκτὼ ποδῶν ἔχον μῆκος, τεσσάρων δὲ ὕψος κατὰ τοὺς ὤμους, ὥστε σχεδὸν εἶναι τοῦ ἵππου ἰσομεγέθης. Καὶ οἱ ἄρρενες καὶ αἱ θήλειαι ἔχουσι κέρατα, σπειροειδῶς συνεστραμμένα, καὶ ἰσχυρότατα. Τοῦ ἄρρενος εἶναι μάλιστα μεγαλοπρεπῆ, ὡς τέσσαρας πόδας ἐκτεινόμενα. Ὁ τράχηλος εἶναι παχὺς καὶ δυνατός· ἡ κεφαλὴ μεγάλη, τελειόνουσα εἰς πλατὺ ῥύγχος· τὰ μέλη γενικῶς παχέα καὶ εὔρωστα, καὶ ὅλον τὸ ἔξωτερικὸν φαινόμενον βοὸς μᾶλλον παρ' ἀνθόλοπος ὅμοιον. Τὸ γενικὸν χρῶμα εἶναι μελαγχροινωπὸν ψαρὸν, μὲ λευκήν τινα στενὴν σειρὰν διαπερνῶσαν τὴν ῥάχιν, καὶ ὀκτὼ ἢ δέκα ὁμοίας σειρὰς ἐκ τῶν νώτων κατερχομένας καὶ πλαγίως τὰ πλευρὰ διαβαινούσας. Ἐπὶ τοῦ τραχήλου ὑπάρχει μικρά τις ἀραιὰ χαίτη μελάγχροινος, καὶ ἡ σιαγὼν, ὁ λάρυγξ, καὶ τὸ στῆθος ἔχουν ὁμοίας μακρὰς τρίχας, ἐν εἴδει γενειάδος. Αἱ παρειαὶ εἶναι σημειωμέναι μὲ δύο ἢ τρία λευκὰ στρογγύλα στίγματα· τὰ ὦτα εἶναι μεγάλα, ἡ δὲ οὐρὰ μετρίου μήκους, καὶ μὲ κοντὰς τρίχας ἐσκεπασμένη.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ζῶον κατοικεῖ εἰς τὰ δασώδη μέρη τῆς Καφφραρίας, ὡς ἐπιτοπλεῖστον παρὰ τὰς ὄχθας ποταμῶν, εἰς τοὺς ὁποίους καταφεύγει διωκόμενον, καὶ κολυμβᾷ ἐξαίρετα. Διαιτᾶται δὲ κατὰ μικρὰς οἰκογενείας τεσσάρων ἢ πέντε ἀτόμων, δὲν συχνάζει ποτὲ εἰς τὰς ἀνοικτὰς πεδιάδας, οὔτε εἰς τὰ ὄρη, καὶ τρέφεται ἀπὸ τοὺς βλαστοὺς καὶ τὰ φύλλα τῶν μικρῶν δένδρων. Καίτοι βαρὺ ζῶον, καὶ οὐδόλως ταχύπουν, πηδᾷ ὅμως μ' ἐκπληκτικὴν εὐκολίαν, καὶ παρετηρήθη μίαν φορὰν ἓν, τὸ ὁποῖον δι' ἑνὸς πηδήματος ὑπερέβη θύραν δέκα πόδας ὑψηλήν. Οἱ ἄρρενες δὲν στεροῦνται γενναιότητος, θαῤῥαλέως μαχόμενοι ὅταν περικυκλωθῶσιν· ὅταν ὅμως ζωγρηθῶσι νέοι, εὐκόλως ἡμερόνονται, καὶ δὲν δεικνύουσι κάμμίαν κλίσιν νὰ ἀνακτήσωσι τὴν φυσικὴν ἐλευθερίαν. Αἱ θήλειαι γεννῶσιν ἓν μόνον κατὰ φοράν.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑΣ.

Παρατηρεῖ ὁ περίφημος Γάλλος Chateaubriand, ὅτι καλλίστη ὅλων τῶν ἐμφύτων εἰς τὸν ἄνθρωπον ἠθικῶν ὁρμῶν εἶναι ἡ φιλοπατρία, καὶ ὅτι, ἂν οὗτος δὲν ἦτο νόμος ὑποστηριζόμενος διὰ συνεχοῦς θαύματος—εἰς τὸ ὁποῖον, καθὼς εἰς ἄλλα πολλὰ, δὲν δίδομεν κάμμίαν προσοχὴν—ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι ἤθελον συσσωρευθῆν εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας, καὶ ἀφήσειν ἔρημον τὴν ἐπίλοιπον σφαῖραν. Διὰ νὰ ἐμποδισθῶσι λοιπὸν τοιαῦτα ἐπαισθητὰ δεινὰ, ὁποῖα ἤθελον προκύψειν ἀπὸ τὴν εἰς ἕνα τόπον τῆς γῆς συσσώρευσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ Πρόνοια προσήλωσε τοὺς πόδας ἑκάστου ἀνθρώπου εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ χῶμα διά τινος ἀκαταμαχήτου μαγνητισμοῦ, ὥστε καὶ τοῦ βορρᾶ οἱ παγωμένοι αἰγιαλοὶ καὶ τῆς Ἀφρικῆς αἱ διακεκαυμέναι χῶραι δὲν μένουσιν ἀκατοίκητοι.

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Συνέχεια ἀπὸ Σελ. 72.

ΜΑΝΤΕΙΑ, ΘΥΣΙΑΙ, ΟΙΩΝΟΙ.

Οἱ Ἕλληνες ἐπίστευον οὐχὶ μόνον εἰς πολυαρίθμους θεοὺς καὶ θεὰς, τὰ Ὀλύμπια δώματα κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείστους μάντεις, ἐπὶ γῆς ἐμπνεομένους καὶ τὸ μέλλον προφητεύοντας. Οἱ σοφώτατοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἦσαν κατὰ τοῦτο νοημονέστεροι τῶν ἀμαθῶν ἐκείνων, οἵτινες τὴν σήμερον πιστεύουν εἰς μοιρολόγους. Τὴν συνήθειαν τοῦ μαντεύεσθαι περὶ τῆς ἐκβάσεως ἀξιολόγων ἐπιχειρήσεων, ὡς συνεχομένην μετὰ τῆς καθεστώσης θρησκείας, ὑπεστήριζε καὶ ἡ κυβέρνησις. Εἰς πᾶσαν σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ἡ τοῦ μέλλοντος ἐπιθυμητὴ πρόγνωσις ἐζητεῖτο ἀπό τινα μαντεῖα· ἐκ τούτων δὲ περιφημότερον ἦτον ἐν Ἑλλάδι τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τοὺς Δελφοὺς, πόλιν ἐκτισμένην ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ Ὄρους Παρνασσοῦ, εἰς τὴν Φωκίδα. Πάλαι ποτὲ εἶχεν ἀνακαλυφθῆν ὅτι ἀπὸ βαθὺ σπήλαιον εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ τοῦ ὄρους ἐξήρχετο μεθυστικὸς ἀτμὸς, τόσον ἰσχυρὰν ἔχων ἐπιῤῥοὴν, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ σπασμοὺς καὶ εἰς ἀνθρώπους καὶ εἰς κτήνη. Οἱ ἀπαίδευτοι κάτοικοι τῆς περιχώρου, μὴ δυνάμενοι τὸ φαινόμενον τοῦτο νὰ ἐξηγήσωσιν, ὑπέθεσαν αὐτὸ ὑπερφυσικῆς ἐνεργείας ἀποτέλεσμα, καὶ ἐθεώρουν τὰ ἀσυνάρτητα παραλαλήματα τῶν ὅσοι εἶχον ἐμπνεύσειν τὸν βλαβερὸν ἀτμὸν ὡς προφητείας, ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν θεοῦ τινὸς ἐκφωνουμένας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τὴν ἠλιθιότητα ἐπιφέρων ἀτμὸς ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν γῆν, εἴκασαν κατὰ πρῶτον ὅτι τὸ νεωστὶ ἀνακαλυφθὲν μαντεῖον πρέπει νὰ ἦτο τῆς ἀρχαιοτάτης θεᾶς, Γῆς· ἀλλ' ὁ Ποσειδὼν συνηνώθη ἑπομένως μετὰ τῆς θεᾶς ταύτης, ὡς ἐνεργὸς τοῦ μυστηρίου. Ἐπὶ τέλους, ἅπασα ἡ τιμὴ μετεφέρθη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐκτίσθη ναὸς ἐπὶ τοῦ ἡγιασμένου τόπου, καὶ ἱέρεια διωρίσθη, Πυθία ὀνομαζομένη, τῆς ὁποίας ἔργον ἦτο νὰ ἐμπνέῃ, ἐκ τακτῶν διαλειμμάτων, τὴν προφητικὴν ἀναθυμίασιν. Διὰ νὰ ἐμπορῇ δὲ ἀσφαλῶς νὰ κάμνῃ τοῦτο, χωρὶς δηλαδὴ νὰ ὑπόκειται εἰς τὸ πίπτειν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ὡς διάφοροι εἶχον ἤδη πέσειν, κατεσκευάσθη τρίπους κατευθεῖαν ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ χάσματος. Ἡ Πυθία, μ' ὅλον τοῦτο, οὐδ' ἀσφαλὲς, οὐδ' εὐάρεστον εἶχεν ἔργον. Οἱ σπασμοὶ, τοὺς ὁποίους ἐγέννων αἱ τοῦ ἄντρου νοσώδεις ἀναθυμιάσεις, κάποτε ἦσαν τόσον σφοδροὶ, ὥστ' ἐπέφερον ἄμεσον θάνατον, καὶ πάντοτε δὲ ἦσαν τόσον ὀδυνηροὶ, ὥστε μετὰ βίας ἡ ἱέρεια ὠθεῖτο εἰς τὴν προφητικὴν ἕδραν. Τὰς ἀσυναρτήτους λέξεις, ὅσας ἐξεφώνει ἡ μανιώδης Πυθία, συνέταττον εἰς περιόδους οἱ παρεστῶτες ἱερεῖς, οἵτινες εὐκόλως ἠδύναντο νὰ θέτωσιν αὐτὰς εἰς τοιαύτην τάξιν, καὶ νὰ ἀναπληρῶσι τὰ χάσματα εἰς τρόπον, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ φανερόνωσι τὸ ἁρμοδιώτερον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ναοῦ. Διὰ νὰ μὴ καταντήσῃ δὲ εἰς ἀνυποληψίαν τὸ μαντεῖον, ἐφρόντιζον ἐν γένει νὰ παραδίδωσι τόσον ἀσαφῆ καὶ αἰνιγματώδη τὸν χρησμὸν, ὥστε, ὁποιονδήποτε τέλος καὶ ἂν ἐλάμβανον τὰ πράγματα, νὰ μὴν ἀποβῇ ψευδὴς ἡ πρόῤῥησις, ἢ μᾶλλον νὰ φαίνεται ὅτι ἐπληρώθη. Παρατηρητέον ἐνταῦθα, ὅτι, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ Πυθία, ἀντὶ νὰ ἐμπνέῃ τὸν ἀτμὸν καὶ νὰ πίπτῃ εἰς ἀληθεῖς σπασμοὺς, ὡς ἐπιτοπλεῖστον ὑπεκρίνετο μόνον αὐτούς.

Τὸ Δελφικὸν μαντεῖον μεγάλως διεφημίσθη εἰς ὀλίγον καιροῦ διάστημα, καὶ τίποτε λόγου ἄξιον δὲν ἐπεχειρίζοντο εἰς κἀνὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἢ τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς ἀποικιῶν εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, χωρὶς νὰ συμβουλευθῶσι τὴν Πυθίαν. Τὰ χαρίσματα δὲ, ὅσα ἐφιλοδώρουν οἱ προστρέχοντες εἰς αὐτὸ, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγοι ἦσαν ἡγεμόνες ἢ δυνατοὶ καὶ περίπλουτοι ἀρχηγοὶ, συνίστων μέγα καὶ μόνιμον εἰσόδημα, καὶ ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς ἐχορήγουν τὰ μέσα τῆς εὐζωΐας, ἀλλ' ἐξήρκεσαν καὶ πρὸς ἀνέγερσιν λαμπροῦ ναοῦ ἀντὶ τοῦ κατὰ πρῶτον κτισθέντος ἀγροίκου οἰκοδομήματος. Ὁ μέγας σεβασμὸς, τὸν ὁποῖον ἔχαιρε τὸ Δελφικὸν μαντεῖον, ἔδιδεν εἰς τοὺς διευθυντάς του μεγίστην ἐπιῤῥοὴν εἰς τὰ δημόσια πράγματα· ἐπιῤῥοὴν, τὴν ὁποίαν ἐνήργουν κάποτε κατὰ τὸν πλέον ἀξιέπαινον τρόπον, ἐπικυροῦντες καὶ προάγοντες τὰ σχέδια τῶν πολιτικῶν, νομοθετῶν, καὶ πολεμιστῶν, οἵτινες ἐπροσπάθουν νὰ βελτιώσωσι τὰ πολιτικὰ συστήματα, νὰ μεταῤῥυθμίσωσι τοὺς νόμους καὶ τὰ ἤθη, ἢ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ὡς δὲ τὰ Ὀλύμπια καὶ ἄλλαι πανηγύρεις, ἐσχημάτιζε δεσμὸν ἑνώσεως μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ἀνεξαρτήτων κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὰ κοινωφελῆ μέτρα διὰ τῆς ἐξουσίας τῶν θεῶν ἐνισχύον, κατέστελλε πολλάκις ζηλοτυπίας καὶ ἔριδας, καὶ διήγειρεν ἅπαντας εἰς τὴν σπουδὴν τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας. Ἀκόμη καὶ ὅτε ἡ ἐπίλοιπος Ἑλλὰς ἐταράσσετο ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων, ἡ ἐκλεκτὴ χώρα τοῦ Ἀπόλλωνος δὲν ἠνωχλεῖτο ὑπὸ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων· ἡ δ' ἀσφάλεια τὴν ὁποίαν ἔχαιρεν, ἐξ αἰτίας τοῦ ἱεροῦ χαρακτῆρός της, κατέστησε τοὺς Δελφοὺς ὡσεὶ ἀποθήκην μεγάλου μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ πλούτου.

Πιστεύεται κοινῶς ὅτι τὴν εἰς μαντεῖα δεισιδαίμονα πίστιν, ὡς καὶ πολλὰς τῶν τεχνῶν, ἔλαβον οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. Εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Αιβύης, πρὸς δυσμὰς τῆς Κάτω Αἰγύπτου, ἦτον ἀνηγερμένος ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Διὸς Ἄμμωνος, περιβόητος διὰ τοὺς χρησμοὺς τῆς κατὰ φαντασίαν προεδρευούσης ἐκεῖ θεότητος. Ὁ Ἀλέξανδρος, τὴν Αἴγυπτον κατακτήσας, ἐπεσκέφθη τὸ περίφημον τοῦτο μαντεῖον, καὶ συνεβουλεύθη αὐτὸ περὶ τῶν τυχῶν τῆς οἰκογενείας του. Οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐσεβάζοντο τὸ μακρυνὸν τοῦτο χρηστήριον. Μετὰ τὴν ἐν Φαρσαλίᾳ μάχην, παρεκάλεσε τὸν Κάτωνα ὁ Λα-

---

* Ἴδε Ἀποθ. Τόμ. Α'. Σελ. 139.

βίηνος νὰ συμβουλευθῆ μαντεῖον τόσον διαβόητον· ἀλλ' ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὅστις εἶχε φρονήματα περὶ θεοσεβείας ὑψηλότερα τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ, ἔκαμε τὴν ἀκόλουθον ἀξιομνημόνευτον ἀπάντησιν·—"Διατί, ὦ Λαβίηνε, θέλεις νὰ συμβουλευθῶ τὸν Δία; Νὰ ἐρωτήσω αὐτὸν ἂν συμφέρῃ νὰ χάσω τὴν ζωὴν μᾶλλον παρὰ τὴν ἐλευθερίαν; ἂν ἡ ζωὴ ἦναι πραγματικὸν ἀγαθόν; Ἐντὸς ἡμῶν, ὦ Λαβίηνε, ἔχομεν μαντεῖον, τὸ ὁποῖον δύναται ν' ἀποκριθῆ εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις ταύτας. Τίποτε δὲν συμβαίνει ἄνευ τῆς τοῦ Θεοῦ διαταγῆς. Ἂς μὴν ἀπαιτῶμεν παρ' αὐτοῦ νὰ μᾶς ἐπαναλέγῃ ὅσα ἐπὶ τῶν καρδιῶν μας ἀρκούντως ἐνεχάραξεν. Ἡ ἀλήθεια δὲν ἀπεσύρθη εἰς τὰς ἐρήμους ταύτας· δὲν εἶν' ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τῶν ἄμμων τῆς Λιβύης. Ἡ κατοικία τοῦ Θεοῦ εἶναι εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰς τὰς ἐναρέτους ψυχάς. Ὁ Θεὸς λαλεῖ πρὸς ἡμᾶς δι' ὅλων ὅσα βλέπομεν, δι' ὅλων ὅσα μᾶς περικυκλοῦσιν. Οἱ ἄστατοι, καὶ οἱ μὲ τὰς περιστάσεις συμμεταβαλλόμενοι, ἂς προστρέχωσιν εἰς τὰ μαντεῖα. Τὸ κατ' ἐμὲ, εἰς τὴν φύσιν εὑρίσκω πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν πλέον σταθερὰν ἀπόφασιν. Ὁ δειλὸς, ὡς καὶ ὁ ἀνδρεῖος, δὲν ἐμπορεῖ νὰ διαφύγῃ τὸν θάνατον. Ὁ Ζεὺς οὐδὲν μᾶλλον δύναται νὰ μᾶς εἴπῃ."

Τὰ μαντεῖα τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τὰ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος, ἔπεσον εἰς ἀνυποληψίαν προϊόντος τοῦ χρόνου· αἱ προρρήσεις αὐτῶν ἐγελῶντο, καὶ ἐξηλέγχοντο ὡς εἴτε ἀμφίλογοι εἴτε ψευδεῖς· τελευταῖον δὲ, ὅτε τὸ φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξηπλώθη εἰς τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας, ἐσίγησαν ὅλως διόλου.

Ἐνῷ τὰ μαντεῖα ἐξηκολούθουν νὰ ἐνεργῶσιν ὡς δημόσιοι καὶ ἀξιόπιστοι προφῆται, ὑπῆρχον ἐνταυτῷ ἄλλα μέσα διάφορα τοῦ προβλέπειν τὸ μέλλον, καὶ τοῦ λαμβάνειν οἰωνοὺς ἀγαθῆς ἢ κακῆς τύχης. Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα ἦσαν σημεῖά τινα εἰς τὰ ἐντόσθια τῶν σφαγίων. Πρέπει δ' ἐνταῦθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν τρόπον τοῦ θυσιάζειν. Ταῦροι, αἶγες, πρόβατα, περιστεραὶ, ἀλεκτρυόνες, καὶ ἄλλα ζῶα ἐθυσιάζοντο εἰς τοὺς ἐγχωρίους θεούς. Κάποτε προσεφέρετο ἑκατόμβη, ἤτοι ἑκατὸν ζῶα ἐσφάζοντο διαμιᾶς, ὥστε νὰ ἐξιλεώσωσι τὰς σκιὰς ἢ τὰ ἀνήσυχα πνεύματα τῶν τεθνηκότων. Ἐπεκράτει δὲ καὶ ἡ ἀλλόκοτος ἰδέα, ὅτι τὰ μέλλοντα νὰ θυσιασθῶσι ζῶα ἤθελον δείξειν σημεῖα εὐχαριστήσεως καθ' ἣν στιγμὴν ἤγοντο εἰς τοὺς βωμοὺς, ἂν οἱ θεοὶ, εἰς τοὺς ὁποίους προσεφέροντο, ἦσαν εὐηρεστημένοι μὲ τὴν προσφοράν. Παρουσιαζομένου ταύρου ἢ αἰγὸς, ὁ ἱερεὺς ἔσυρε μάχαιραν ἀπὸ τοῦ μετώπου μέχρι τῆς οὐρᾶς· καὶ ἂν μὲν τὸ σφάγιον ἐταράσσετο εἰς τοῦτο, ἀπεβάλλετο ὡς μὴ εὐπρόσδεκτον· ἂν δ' ἔστεκεν ἡσύχως εἰς τὸ θυσιαστήριον, τότε ἐνόμιζον ὅτι οἱ θεοὶ εὐηρεστοῦντο· ἀλλ' ἁπλῶς ἡ μὴ ἀντίστασις δὲν ἐλογίζετο ἱκανὴ, ἐκτὸς ἂν ἔδιδε καὶ τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ διὰ νεύματος· πρὸς δοκιμασίαν δὲ ἂν ἤθελε νεύσειν, ἔχυνον ὕδωρ ἢ κριθὴν εἰς τὸ ὠτίον του· ὥστε κατ' ἀλήθειαν ἦτο δύσκολον νὰ μὴ κλίνῃ τὸ ζῶον. Μετὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἔχυνεν ὁ ἱερεὺς οἶνον, καὶ κάποτε ὀπώρας ἢ λίβανον, μεταξὺ τῶν κεράτων τοῦ σφαγίου, ἑπομένως δ' ἔρριπτεν αὐτὸ κάτω καὶ τὸ ἔσφαζε. Μεγάλη ἐπιδεξιότης ἐχρειάζετο εἰς τὸ ῥίπτειν κάτω καὶ σφάζειν τὸ θῦμα, καθότι ἂν διαμιᾶς δὲν ἔπιπτε καταγῆς, ἢ ἂν ἐκτύπα τοὺς πόδας ἢ ἐλάκτιζεν, ἢ ἐζήτει νὰ λυθῆ, ἢ ἂν τὸ αἷμα δὲν ἔρρεεν ἐλευθέρως, ἢ ἂν ἐφαίνετο ν' ἀποθνήσκῃ μὲ σφοδρὸν πόνον, ἐλογίζετο μὴ θεάρεστον· τούτων ἁπάντων θεωρουμένων ὡς ἀπαισίων οἰωνῶν. Εἰς τοὺς ἐπουρανίους θεοὺς ἐγίνοντο αἱ θυσίαι τὸ πρωΐ περὶ ἀνατολὰς ἡλίου· ἀλλ' εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ ᾅδου, περὶ ὧν ἐφαντάζοντο ὅτι ἐμίσουν τὸ ἡμερινὸν φῶς, ἐγίνοντο κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Εἴς τινας καιροὺς εἶχον συνήθειαν νὰ χορεύωσι πέριξ τῶν θυσιαστηρίων ἐνῷ ἔψαλλον τοὺς ἱεροὺς ὕμνους, οἵτινες συνίσταντο ἀπὸ τρία μέρη. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν μερῶν τούτων, σ τ ρ ο φ ὴ καλούμενον, ἐψάλλετο ἐνῷ ἔστρεφον ἐξ ἀνατολῶν εἰς δυσμάς· τὸ ἄλλο, καλούμενον ἀ ν τ ι σ τ ρ ο φ ὴ, ἐνῷ ἐπέστρεφον ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολάς· ἔπειτα δ' ἱστάμενοι ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἔψαλλον τὴν ἐ π ω δ ή ν.

Ἀφοῦ ἡ θυσία ἐτελείονεν, ὁ ἱερεὺς ἐλάμβανε τὸ μερίδιόν του, καὶ ἄλλο μερίδιον ἐδίδετο κατὰ χρέος εἰς τοὺς ἄρχοντας· τὸ δὲ λοιπὸν συνήθως ἐκόμιζον εἰς τὴν οἰκίαν οἱ προσφέροντες, καλοτυχίαν τοῦτο νομίζοντες καὶ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας συντεῖνον. Ἐνίοτε μερίδια ἐπέμποντο ὡς δῶρα εἰς ἀπόντας φίλους. Αἱ κυριώτεραι τῶν τοιούτων ἱεροπραξιῶν ἠκολουθοῦντο ἀπὸ εὐωχίας καὶ συμπόσια, εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων μεταβαίνοντες εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς ἢ ἄλλου τινὸς θεοῦ ἐξέχεον σπονδὴν οἴνου.

Ἐκτὸς τῶν θυσιῶν, ὑπῆρχον ἄλλου εἴδους ἀφιερώματα, προσφερόμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς θεοὺς αὐτῶν, εἴτε διὰ νὰ τοὺς ἐξιλεώσωσιν ὠργισμένους ὄντας, εἴτε διὰ νὰ λάβωσι μέλλον τι ἀγαθὸν, ἢ πρὸς εὐγνωμοσύνην διὰ παρελθούσας χάριτας. Ταῦτα συνίσταντο ἀπὸ στεφάνους, φορέματα, χρυσᾶ ποτήρια, ἢ ὁ,τιδήποτε ἄλλο συντεῖνον πρὸς καλλωπισμὸν ἢ πλουτισμὸν τῶν ναῶν. Ὁπότε ἤλλαζέ τις τὸ ἐπιτήδευμά του ἢ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, ἦτο συνήθεια ν' ἀφιερόνῃ τὰ εἰς αὐτὸ ἀνήκοντα ὄργανα, ὡς ἀνάμνησιν εὐγνώμονα τῆς θείας χάριτος καὶ προστασίας. Οὕτω, ὁ ἁλιεὺς ἀφιέρονε τὰ δίκτυά του εἰς τὰς νύμφας τῆς θαλάσσης· οἱ ποιμένες ἐκρέμαζον αὐλοὺς εἰς τὸν Πᾶνα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν ἀγροτικῶν θεῶν, καὶ δέσποινα, ὑπὸ τοῦ γήρατος κατεφθαρμένη, ἀφιέρονεν εἰς τὴν Ἀφροδίτην τὸ κάτοπτρον αὐτῆς.

Ἡ σπλαγχνοσκοπία ἦτο σπουδαιοτάτη τέχνη, ἀπαιτοῦσα τὴν μεγίστην προσοχὴν ἐκ μέρους τῶν αὐτὴν ἐπαγγελλομένων. Ἂν ἐφαίνετο νόσημά τι, ἢ βλάβη, ἢ ἄχροια, εἰς τὰ ἐντόσθια, ἂν τὸ ἧπαρ ἦτο ξηρὸν, ἢ ἂν ἡ καρδία ἔπαλλεν, ἢ ἦτο συνεσταλμένη, ἐνομίζετο ἀπαίσιος ἡ θυσία, καὶ κακὴ τύχη ἔμελλε νὰ παρακολουθῆ τὴν προταθεῖσαν ἐπιχείρησιν· ἂν ἡ χολὴ ἦτο

μεγάλη καὶ ἕτοιμος νὰ διαῤῥαγῆ, ἔμελλον νὰ συμβῶσιν αἱματώδεις πόλεμοι καὶ μάχαι. Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου προεῤῥέθη, ἐπειδὴ τὸ ἧπαρ τοῦ σφαγίου δὲν εἶχε λοβούς. Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Πύῤῥος ἐφονεύθη εἰς τὸ Ἄργος, ὁ θάνατος αὐτοῦ προεγνώσθη ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν θυμάτων, αἵτινες, ἀποκοπεῖσαι, ἔκειντο γλείφουσαι τὸ ἴδιόν των αἷμα. Ἦτο προσέτι ἀπαίσιος οἰωνὸς, ὅτε τὸ πῦρ, εἰς τὸ θῦμα ὑφαπτόμενον, δὲν ἀνέβαινε γαληνίως καὶ κατ' εὐθεῖαν, ἢ ὅτε ὁ καπνὸς περιεστρέφετο καὶ ἐξηπλοῦτο. Ἐγίνοντο δὲ καὶ μαντεῖαι δι' ὀνειροπολήσεως. Οἱ αὐτὴν ἐπαγγελλόμενοι ἔπιπτον κατ' ἀρέσκειαν εἰς ἔκστασιν, εἰς τὸ διάστημα τῆς ὁποίας προσεποιοῦντο ὅτι ἐπεσκέπτοντο ἐν πνεύματι τὰς ἐπουρανίους χώρας, ὅθεν ἐπέστρεφον μὲ ὑπερφυσικὰς γνώσεις. Ἐν Ἀθήναις ὀνειροπόλος ἐξ ἐπαγγέλματος διετηρεῖτο μὲ δημόσιον δαπάνην.

Ἡ οἰωνομαντεία ἢ οἰωνοσκοπία, ἥτις ἐθήλυ τὸ προλέγειν τὰ μέλλοντα διὰ τῆς παρατηρήσεως τῶν κινημάτων καὶ κραυγῶν τῶν πτηνῶν, ἦτο δεισιδαιμονία παμπάλαιος. Παρετηρεῖτο ὅτι ὥρας τινὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ εἴδη τινὰ τῶν ζώων τούτων ἐγίνοντο ἄφαντα, καὶ πάλιν ἐπέστρεφον, κατὰ τρόπον ἐπίσης μυστηριώδη καὶ ἀκατανόητον, εἰς τὰς συνήθεις των διατριβάς. Τὴν σήμερον γνωρίζομεν ὅτι αἱ τοιαῦται ἀποδημίαι προέρχονται ἀπὸ φυσικωτάτην αἰτίαν—τὴν ἔμφυτον ὁρμὴν τῶν πτηνῶν νὰ ζητῶσι κλίμα σύμφωνον μὲ τὰς χρείας των. Ἀλλὰ δὲν ἦτον ἴδιον τῆς Ἑλληνικῆς ἢ τῆς Ῥωμαϊκῆς φιλοσοφίας ν' ἀποδίδωσιν ὁποιονδήποτε συμβεβηκὸς εἰς τὰς σύνεγγυς φυσικὰς αἰτίας· τὸ νόημα παντὸς πράγματος ἐζητεῖτο εἰς τὰ ὑπερφυσικά. Ἡ περιοδικὴ λοιπὸν φυγὴ καὶ πρόσκαιρος ἀπουσία τῶν πτηνῶν ἦτο φαινόμενον, τὰ μέγιστα συντεῖνον εἰς τὸ νὰ περιβάλλῃ αὐτὰ μὲ ὑπερφυσικὸν χαρακτῆρα. Ὁπότε, προσεγγίζοντος τοῦ χειμῶνος, ἀπεδήμουν τὰ πτηνὰ ὥστε νὰ ζητήσωσι θερμότερον οὐρανὸν, ἐπιστεύετο ὅτι ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν γηΐνην ἡμῶν σφαῖραν, καὶ ἐπεσκέπτοντο τὰ ἐπουράνια, ἐκεῖ μετὰ τῶν θεῶν συγκοινωνοῦντα, καὶ λαμβάνοντα παρ' αὐτῶν γνῶσιν τοῦ μέλλοντος. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πτηνὰ δὲν ἠδύναντο νὰ φανερώσωσι τίποτε διὰ γλώσσης, ἦτο συνήθεια νὰ παρατηρῶσι τὸ πέταγμά των, καὶ προσέτι νὰ τὰ φονεύωσι, χάριν τοῦ οἰωνισμοῦ. Ἐὰν ἀετός τις ἱπτάμενος περιεστρέφετο, ἢ ἐπέταπρὸς τὰ ἄνω, ἢ ἐκάθιζεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ ἂν κοπάδιον μικροτέρων πτηνῶν ἀνεπαύετο ἐπί τινος ἱεροῦ, ἢ ἐπέτα κατὰ τρόπον ἢ διεύθυνσιν ἰδιαιτέραν, ἀγαθόν τι ἢ κακὸν προεμηνύετο. Ὑπῆρχον αἴσια καὶ ἀπαίσια ὀρνίθια. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλίνιος, δύο μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος, ἐνόμιζον τοὺς γύπας ἀπαισιωτάτους, ἐπειδὴ γενικῶς ἐφαίνοντο πρὸ μεγάλων σφαγῶν. Αἱ γλαῦκες ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐλογίζοντο ἀπαίσια πτηνὰ, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις προεμήνυον ἐπιτυχίαν καὶ νίκην, καθὸ ἱεραὶ τῆς Ἀθηνᾶς, θεᾶς προστάτιδος τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης. Ἡ περιστερὰ ἐνομίζετο αἰσία· ὡσαύτως καὶ ὁ κύκνος, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ναύτας, ὧν εὐδίας οἰωνός. Οἱ κόρακες ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν δύναμιν τοῦ προμηνύειν τὸ μέλλον. Ὅταν ἐφαίνοντο πέριξ στρατεύματος, ἦτο κακὸς οἰωνός· ἂν ἤρχοντο κρώζοντες ἐκ δεξιῶν, ἦτον ἀρκετὰ καλὸς οἰωνός· ἂν δ' ἐξ εὐωνύμων, ἦτο κάκιστος· κίσσα βύζουσα ἦτον ἀπαίσιος οἰωνός. Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἐμβῆκεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ ὁ Κικέρων ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον, προεμήνυσε τὸν θάνατον αὐτῶν ὁ κρωγμὸς τῶν κοράκων. Ὁ Πλίνιος βεβαιόνει ὅτι οἱ χείριστοι οἰωνοὶ ἐδίδοντο ἀπὸ τὰ πτηνὰ ταῦτα, ὁπότε ἔκαμνον εἶδός τι κροτοθορύβου εἰς τοὺς λάρυγγάς των, ὡς νὰ ἐπνίγοντο. Οἱ ἀλεκτρυόνες ἐλογίζοντο παρομοίως προφητικοὶ, ἐξαιρέτως εἰς τὰ τοῦ πολέμου, διότι ἦσαν ἱεροὶ τοῦ Ἄρεως, καὶ συνήθως ἐθυσιάζοντο εἰς αὐτὸν, καὶ εἰκονίζοντο μετ' αὐτοῦ. Ἡ κραυγὴ τῶν ἀλεκτρυόνων ἦτον αἴσιος οἰωνὸς, καὶ προεμήνυσε τὴν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην τοῦ Θεμιστοκλέους· εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας ἐσύστησεν ἐτήσιον ἑορτὴν, ἥτις ἐτελεῖτο μὲ ἀλεκτρυομαχίας εἰς τὸ θέατρον. Ἂν θήλεια ὄρνις ἠκούετο κρώζουσα, ἐλογίζετο φοβερώτατος οἰωνός.

Ἀναρίθμητοι ἦσαν αἱ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων δεισιδαιμονίαι. Μέλισσαι, μύρμηκες, καὶ διάφορα ἑρπετὰ καὶ κτήνη, εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ προμηνύειν ἀγαθὴν ἢ κακὴν τύχην. Πρὸ τῆς ἥττης τοῦ Πομπηΐου σμῆνος μελισσῶν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. Οὗτος ἦτο τρομερὸς οἰωνός. Πλὴν δὲν ἦσαν αἱ μέλισσαι ἀποφράδες εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις. Εἰς τὰ χείλη τοῦ Πλάτωνος, βρέφους ἔτι ἐσπαργανωμένου, ἐκάθισαν μέλισσαι, καὶ προεῖπαν οἱ οἰωνοσκόποι ὅτι ἔμελλε νὰ καταστα θῆ περίφημος διὰ τὴν ἡδύτητα τοῦ λόγου καὶ τὴν μαγευτικὴν εὐγλωττίαν του. Τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος προεδήλωσε σμῆνος μυρμήκων, οἵτινες, κατά τινα θυσίαν, συνεσωρεύθησαν τριγύρω εἰς τὸν μέγαν δάκτυλον τοῦ ποδός του. Οἱ φρῦνοι ἐλογίζοντο οἰωνοὶ αἴσιοι. Οἱ ὄφεις παρομοίως ἐκρίνοντο οἰωνιστικοὶ, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν δράκοντα τὸν εἰς τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου μνημονευόμενον, ὅστις κατέφαγε νεοττιὰν ἐννέα στρουθίων, προμηνύων διὰ τοῦτο, ὡς διερμηνεύθη, ὅτι ἡ πολιορκία τῆς Τρωάδος ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ ἐννέα ὁλόκληρα ἔτη. Ἀτυχέστατον ἐνομίζετο νὰ συναπαντήσῃ τις ἄρκτον. Ὁπότε δὲ λαγωὸς ἐφαίνετο εἰς στρατεύμα ἐν καιρῷ πολέμου, ἐσήμαινεν ἥτταν καὶ φυγήν· τὴν κατατροπὴν τοῦ στρατεύματος τοῦ Ξέρξου προεμήνυσε λαγωός.

Τὰ φαινόμενα τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τῶν πλανητικῶν σωμάτων ἦσαν παρομοίως γόνιμος πηγὴ δεισιδαιμονικῆς ἀπάτης. Κομῆται καὶ ἐκλείψεις προεμήνυον μεγάλα δημόσια δυστυχήματα, καθότι γενικῶς ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν ἰδιαίτερα σημεῖα ὑπὸ τῶν θεῶν γινόμενα, προσεγγιζούσας ταραχὰς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα δηλοποιοῦντα. Νικίαν, τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν, παντα χόθεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν περικυκλωμένον, ἐπὶ τοσοῦτον ἐθορύβησεν καὶ ἐξέστησεν ἡ ἔκλειψις τῆς σελήνης, ὥστε διέταξε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα,

καὶ οὕτω μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ εὐκόλως ὑπέπεσεν εἰς τὴν ῥομφαίαν τῶν πολεμίων. Ἡ ἀστραπὴ καὶ ἡ βροντὴ ἦσαν αἴσιαι ἢ ἀπαίσιαι κατὰ τὸ σημεῖον ὅθεν προήρχοντο. Ἂν ἐβλέποντο ἢ ἠκούοντο ἐκ δεξιῶν, ἐπιστεύετο ὅτι ἦσαν ἀγαθοὶ οἰωνοί· ἂν δ' ἐξ εὐωνύμων, τὸ ἀνάπαλιν. Καὶ ἡ ἀστραπὴ καὶ ἡ παρακολουθοῦσα βροντὴ ἐνομίζοντο ὡς ἐκ τοῦ Διὸς προερχόμεναι, καὶ ἦσαν τὰ πλέον φοβερὰ τεκμήρια τῆς ἀρεσκείας ἢ δυσαρεσκείας του. Κοινὴ πίστις ἐπεκράτει, ὅτι ὁ ἐκ τῆς ἀστραπῆς κίνδυνος ἠδύνατο ν' ἀποτραπῇ διὰ τοῦ συρίγματος ἢ σφυρίσματος. Ὁσάκις ἤρχιζον βρονταί, οἱ Ἀθηναῖοι ἐσφύριζον. Εἰς τὴν Ῥώμην τόποι κεραυνόπληκτοι ἐτιμῶντο ὡς ἱεροί, καὶ ἦσαν περικεκλεισμένοι καὶ ἐμποδισμένοι ἀπὸ κοινὴν χρῆσιν. Ἄνεμος δὲν ἔπνεεν, ὅστις νὰ μὴν ἀποδοθῇ εἰς τὸν Αἴολον· μετέωρον δὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς οὐρανούς, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ φαντάζωνται ὡς δυστυχίαν ἢ εὐτυχίαν προμηνύον. Ὁπότε δύο μετέωρα ἐφαίνοντο συγχρόνως, ἦσαν λαμπάδες κρατούμεναι ὑπὸ τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους, εἰς τὸν ναύτην δεικνύουσαι τὸν πρὸς τὸν λιμένα δρόμον, καὶ αἰθρίαν προδηλοῦσαι· ἀλλ' ἐὰν καὶ τρίτον μετέωρον συνέβαινε νὰ ἐμφανισθῇ, ἦτον ἡ Ἑλένη μὲ πύρινον βέλος ἀποδιώκουσα τὸν Κάστορα καὶ Πολυδεύκην, καὶ τρικυμίαι, ναυαγίαι, καὶ συμφοραὶ προεμηνύοντο. Ὅπου ἡ δεισιδαιμονία τόσον ἴσχυεν, οἱ σεισμοὶ κατὰ φυσικὸν λόγον προεμήνυον μεγάλα ἐθνικὰ δεινά. Αἱ κινήσεις αὗται τῆς γῆς, ἐξ ἁπλῶν φυσικῶν αἰτίων προερχόμεναι, ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Ποσειδῶνα, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς μανίας του τρανοὶ καὶ πληρέστατοι παιᾶνες εἰς αὐτὸν ἐψάλλοντο. Ὁπότε ἡ γῆ διεσχίζετο καὶ ἠνοίγετο ὑπὸ σεισμῶν, οἱ φόβοι τοῦ λαοῦ, τῆς πρώτης ὡς καὶ τῆς ἐσχάτης τάξεως, ὑπερέβαινον πᾶν ὅριον, καὶ τόσον παρωξυσμένην ἐφαντάζοντο τὴν καταχθόνιον θεότητα, ὥστε μόνον αἱ βαρυτιμόταται προσφοραὶ εἰς τὸ χάσμα ῥιπτόμεναι ἤρκουν νὰ ἐξιλεώσωσι τὴν ὀργὴν αὐτῆς. Οὕτω, Μίδας, ὁ βασιλεὺς τῆς Φρυγίας, ἔῤῥιψέ ποτε πολυτίμους πέτρας, καὶ προσέτι τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱόν, εἰς χάσμα ὑπὸ σεισμοῦ γενόμενον· ὅτε δὲ κόλπος τις ἤνοιξεν ἐκ παρομοίας αἰτίας εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ Κούρτιος ἐπήδησεν εἰς αὐτὸν ἔφιππος, ὡς ἑκούσιον θῦμα εἰς τὸν Ποσειδῶνα, ὅστις καὶ ὑπετέθη τὰ μέγιστα μὲ τὴν προσφορὰν εὐαρεστηθεὶς, καθότι ὁ κόλπος, πάραυτα συγκλεισθεὶς, κατεῤῥόφησε τὸν ἡρωϊκὸν ἄνδρα. Εἰς τὰς δεισιδαιμονικὰς ταύτας πίστεις καὶ παρατηρήσεις βλέπομεν ἐλεεινὸν δεῖγμα τῶν μωριῶν, εἰς τὰς ὁποίας καὶ οἱ ἐξευγενισμένοι λαοὶ ὑποπίπτουσιν, ὁπόταν τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀγνοῶσι.

Ἕπεται ἡ συνέχεια.

Ο ΚΑΚΟΣ ὁμοιάζει τὸν τυφλόν· ὡς οὗτος δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ὁμοίως προσκόπτει, ἀνατρέπει, ἢ συντρίβει ὅ,τι ἐγγίξῃ, ὡς νὰ ἦτο καὶ εἰς νύκτα, παρόμοια καὶ ὁ κακὸς κακὰ μεταχειρίζεται τὰς εὐτυχίας τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ στερεῖται τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς.—ΚΟΡΑΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΑΚΩΝ ΚΥΝΗΓΕΣΙΑΣ.

ΙΕΡΑΚΑΡΗΣ, ἢ Ἱερακάριος, ὀνομάζεται ὅστις ἀσχολεῖται νὰ ἀγρεύῃ ἱέρακας, γύπας, ἀετοὺς, καὶ ἄλλα παρόμοια σαρκοβόρα ὄρνεα. Ὁ Βελώνιος ἱστορεῖ καὶ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἀγρεύονται εἰς τὴν Κρήτην, καὶ τὰς δυσκολίας τῆς ἄγρας, διότι φωλεύουν, ὄχι εἰς δένδρα, ὡς τὰ λοιπὰ ὄρνεα, ἀλλ' εἰς πέτρας καὶ σχισμὰς βουνῶν ἀπροσίτους, ὡς τὸ παρετήρησε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις λέγει, "Ὁ δὲ γὺψ νεοττεύει μὲν ἐπὶ πέτραις ἀπροσβάτοις· διὸ σπάνιον ἰδεῖν νεοττείαν γυπὸς καὶ νεοττούς·—ἐν ἀποτόμοις δὲ καὶ ὁ ἱέραξ νεοττεύει·" καὶ διὰ τοῦτο ἠπατήθη ὁ Ἡρόδοτος, νομίσας, ὅτι οἱ γύπες δὲν ἦσαν ἐγχώριοι τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἤρχοντο ἀπ' ἄλλην χώραν ἄδηλον.

Περὶ δὲ τοῦ ἔθους νὰ κυνηγῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἄλλα διάφορα ὀρνίθια μὲ τὴν βοήθειαν καὶ συνέργειαν τῶν ἱεράκων, μανθάνομεν ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι παρόμοιόν τι ἐγίνετο εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Θρᾴκης· "Θηρεύουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ ὀρνίθια κοινῇ. Οἱ μὲν γὰρ ἔχοντες ξύλα σοβοῦσι τὸν κάλαμον καὶ τὴν ὕλην, ἵνα ἐκπέτωνται τὰ ὀρνίθια· οἱ δὲ ἱέρακες ἄνωθεν ὑπερφαινόμενοι καταδιώκουσι· ταῦτα δὲ φοβούμενα κάτω πίτεται πάλιν πρὸς τὴν γῆν· οἱ δ' ἄνθρωποι τύπτοντες τοῖς ξύλοις λαμβάνουσι, κ.τ.λ." Τὸ ἔθος τοῦτο δὲν ἦτο χρηστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ τὸ γινόμενον εἰς τὴν Θρᾴκην εἰκόνιζεν ἀτελῶς τὴν μέλλουσαν ἔπειτα νὰ τελειωθῇ τέχνην τῆς διὰ τῶν ἱεράκων ἄγρας. Πρῶτον εἰς τὴν Ἰνδίαν ἐφάνη, ὅπου πιθανὸν ὅτι καὶ ἐτελειώθη, ἐπειδὴ παρὰ τοὺς ἱέρακας ἐλάμβαναν καὶ ἄλλα ὄρνεα συγγενῆ ἢ παρόμοια, τὰ ἀνέτρεφαν καὶ τὰ ἐδίδασκαν εἰς ἄγραν ὄχι μόνον ὀρνιθίων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ζώων, ὡς ἱστόρησεν ὁ Κτησίας, καὶ ἀπὸ τὸν Κτησίαν λαβὼν ὁ Αἰλιανός. Ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς λαβόντες οἱ Ἄραβες τὴν τέχνην, τὴν ἐξήσκησαν ἐπιπλέον, καὶ τὴν ἐπαράδωκαν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, οἱ ὁποῖοι ὅμως εἶχαν τὴν γνωρίσειν ἀρχήτερα καὶ ἀπὸ τοὺς δορικτήτορας τῆς Γαλλίας Φράγκους. Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἤδη τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἀπέσπασαν τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους οἱ Φράγκοι, καὶ καθεξῆς ὅλον τὸν μεσαιῶνα, φαίνεται μάλιστα ἡ χρῆσις τῆς διὰ τῶν ἱεράκων κυνηγεσίας, ὄχι ὅμως ὡς κοινὸν τοῦ καθενὸς ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ μόνον τῶν δορικτητόρων ἰδία τέρψις καὶ παράσημον τῆς εὐγενείας των ἐξαίρετον. Παρὰ τοὺς κοσμικοὺς Τιμαριώτας, εἰς κἀνέν' ἄλλον δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ τρέφῃ καὶ νὰ μεταχειρίζεται ἱέρακας εἰς κυνηγέσιον πλὴν εἰς τοὺς ἐπισκόπους, ἢ μοναστηρίων ἡγουμένους, τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὡς τοὺς ἐσυγχωρήθη νὰ καταπλουτίσωσι καὶ τὰ ἐπισκοπεῖα καὶ τὰ μοναστήρια μὲ τὰ κτήματα τῶν δουλωμένων Γάλλων, καὶ νὰ κατασταθῶσιν ἐξ αὐτῶν πολλοὶ αὐτόνομοι ὡς οἱ δορικτήτορες καὶ τύραννοι τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους. Ἡ τόση τῶν ἀγρίων Φράγκων πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς εὔνοια εἶχε δύο αἰτίας· νεοκατήχητοι ἀπὸ τούτους εἰς

τὸν Χριστιανισμὸν, ἀλλὰ βάρβαροι, καὶ ποτισμένοι ἀκόμη τὰς δεισιδαιμονίας τῆς προγονικῆς θρησκείας, εὑρήκασιν εἰς τοὺς νέους των διδασκάλους, ὄχι ἀληθεῖς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κόλακας ἑτοίμους νὰ τοὺς ἀπατῶσι μὲ νέας ἄλλας δεισιδαιμονίας, καὶ μὲ τὰς καθημερινὰς θαυματουργίας. Ἡ δευτέρα αἰτία ἦτο τρόπον τινὰ καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνη· διότι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μάλιστα ἐσυνήργησαν προδίδοντες τὴν πατρίδα των, νὰ εὐκολύνωσι τὴν κατάκτησιν τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοὺς Φράγκους.

Ἀλλὰ καθὼς ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πάθη, οὕτω καὶ τὸ πάθος τῆς δι' ἱεράκων κυνηγεσίας, εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς μάλιστα ἔγινεν ἀληθινὴ μανία, ὡς τὸ μαρτυροῦν πολλοὶ κανόνες ἐκκλησιαστικῶν συνόδων, τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος, αἱ ὁποῖαι ἐσπούδασαν ματαίως νὰ τὴν καταργήσωσι.

Μεταξὺ τῶν βασιλέων, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φριδερίκος ὁ δεύτερος, κατὰ τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα, ἠσχολήθη μὲ τόσον ζῆλον εἰς τὸ κυνηγέσιον τοῦτο, ὥστε νὰ συντάξῃ εἰς Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὸ περιβόητον βιβλίον, ἐπιγραφόμενον περὶ τῆς δι' ὀρνέων κυνηγετικῆς.

Δὲν ἐξεύρω, ἂν κατὰ μίμησιν τοῦ Φριδερίκου ἐπεθύμησαν καὶ οἱ ἡμέτεροι Γραικορωμαῖοι αὐτοκράτορες νὰ ἔχωσι τοιαῦτα διδασκαλικὰ τῆς τέχνης βιβλία. Τοῦτο κἂν εἶναι βέβαιον, ὅτι πρώτην φορὰν, κατὰ τὴν αὐτὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα, ἐξεδόθη μὲ προσταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μηχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἀπὸ τὸν ἰατρόν του Δημήτριον τὸν Πεπαγωμένον, σύνταγμα ἐπιγραμμένον Ἱερακοσόφιον, ἢ Ὀρνεοσόφιον.—ΚΟΡΑΗΣ.

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ, ΑΠΟ ΤΟΥ 1789 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1815.

6.

ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΡΙΟΥ.

ΕΜΒΑΙΝΟΜΕΝ τώρα εἰς νέαν φάσιν τῆς Παρισινῆς ἱστορίας· ἐκείνην, δηλαδὴ, καθ' ἣν ἡ μὲν νομοθετικὴ δύναμις ἐνεπιστεύθη εἰς βουλὴν πεντακοσίων καὶ εἰς βουλὴν γερόντων, ἡ δ' ἐκτελεστικὴ εἰς πενταμελὲς διευθυντήριον.

Οἱ διευθυνταὶ ὤφειλον νὰ διαμένωσιν ἐν ἐξουσίᾳ πέντε ἐνιαυτοὺς, εἷς παύων κατ' ἔτος τὸν μῆνα Μάϊον· ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων, ἥτις ὁπωσοῦν ὡμοίαζε τὴν κάτω βουλὴν τῆς Ἀγγλίας, ὠνόμαζε πεντήκοντα, ἐξ ὧν ἕκαστος ἔπρεπε νὰ ἦναι τοὐλάχιστον τεσσαρακοντούτης· ἀπὸ δὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἡ βουλὴ τῶν γερόντων ἔκλεγε τοὺς πέντε διευθυντὰς, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἐνήργει ὡς γραμματεύς. Τὰ μέλη τοῦ νομοθετικοῦ συνεδρίου ἐκλέγοντο διὰ τριετίαν, ἐτησίως δ' ἤλλασσε τὸ τριτημόριον. Κατὰ συνέπειαν τῶν διατάξεων τούτων σφοδρὰ πάλη διὰ τὰ πρωτεῖα συνέβαινε τὸ ἔαρ ἑκάστου ἔτους μεταξὺ τῶν ἀντιφερομένων φατριῶν. Τὸ νέον τοῦτο εἶδος τῆς κυβερνήσεως πρῶτον ἐμβῆκεν εἰς ἐνέργειαν τὸ φθινόπωρον τοῦ 1795.

Μέχρι δὲ τοῦ Μαΐου 1797 τὰ πράγματα ἔμενον ἡσυχώτερα ἐν Παρισίοις· αἱ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο λαμπραὶ νίκαι τοῦ Βοναπάρτου εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης τόσον ἐκολάκευον τὰ αἰσθήματα τῶν Γάλλων, ὥστε πρὸς καιρὸν κατέσβεσαν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν. Ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶχεν ἤδη φθάσειν, ὁπότε ἐν τριτημόριον τῶν ἀντιπροσώπων ὤφειλον νὰ παραιτήσωσι τὰς ἕδρας των, καὶ εἷς τῶν διευθυντῶν ν' ἀποσυρθῇ. Συνίστατο δὲ τὸ νέον τριτημόριον ἀπὸ ἄνδρας ἐχθροὺς σχεδὸν ὅλους τοῦ διευθυντηρίου, ὁδηγουμένους ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Ἰουρδὰν καὶ Πιχεγρῦ, οἵτινες εἶχον ἀριστεύσειν εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου. Ὁ Βαρθελεμῦς ἐκλέχθη ὡς ὁ νέος διευθυντὴς, αὐτὸς δὲ καὶ ὁ Καρνὸτ ἦσαν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἐνῶ ὁ Βάῤῥας καὶ οἱ λοιποὶ δύο διευθυνταὶ ἤθελον τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Γαλλία ἐνησχολεῖτο. Σφοδραὶ ἀμφισβητήσεις ἠκολούθησαν εἰς τὰ δύο νομοθετικὰ συνέδρια· εὑρέθη ὅτι οἱ διευθυνταὶ εἶχον σφετερισθῆν μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου· αὕτη δὲ ἦτον ἡ πρώτη φορὰ, καθ' ἣν τοιαύτη κατηγορία προσήφθη ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως. Κατήντησε τώρα γενικὴ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ν' ἀποβάλωσι τὸν Βάῤῥαν, Ῥεουβὲλ, καὶ Λεπὼν, τοὺς τρεῖς ἐνόχους διευθυντάς· πιθανώτατον δὲ ὅτι ἤθελον καθαιρεθῆν, ἐὰν, καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ νέου συντάγματος παραβαίνοντες, δὲν εἶχον κρυφίως διατάξειν τοὺς στρατηγοὺς Ὤχιον καὶ Αὐγερὼν νὰ φέρωσι τὰ στρατεύματά των εἰς Παρισίους. Τὴν 4 Σεπτεμβρίου (1797) ὁ μὲν Αὐγερὼς, μὲ δώδεκα χιλιάδας στρατευμάτων, περιεκύκλωσε τὸ βουλευτήριον, ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα του εἰς τὰς θύρας τοῦ οἴκου, ὅπου ἡ γερουσία συνήρχετο, καὶ ἔστησε κανόνια ἀπέναντι αὐτοῦ· ὁ δὲ στρατηγὸς Λεμοῖν μ' ἄλλο σῶμα στρατιωτῶν ὑπῆγε νὰ φοβερίσῃ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων. Ὅθεν, φυσικῷ τῷ λόγῳ οἱ τρεῖς διευθυνταὶ ἐθριάμβευσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν των· ὁ Καρνὸτ καὶ ὁ Βαρθελεμῦς, ἀναμφισβητήτως τὰ δύο πλέον εὐσυνείδητα μέλη τοῦ διευθυντηρίου, αἰσχρῶς τῆς Γαλλίας ἀπεδιώχθησαν· πάμπολλοι δὲ τῶν ἀντιπροσώπων ἐχθρῶν τοῦ Βάῤῥα, διὰ προδήλου παραβάσεως τοῦ νέου συντάγματος, ἐκηρύχθησαν ὡς παρανόμως ἐκλελεγμένοι, καὶ νομοθετικὸν σῶμα συνηθροίσθη, σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸν Βάῤῥαν ὑποκείμενον.

Τὸ 1799 συνέβησαν ἄλλα ὅμοια τῶν προγενομένων, ἐκ τῆς νέας ἀρχαιρεσίας προκύψαντα. Ὁ Σίειος, ἀνὴρ μεγίστην ἔχων ἐπιῤῥοὴν, ἐκλέχθη τώρα εἷς τῶν διευθυντῶν, καὶ πάμπολλοι, βιαίας ἢ δημοκρατικὰς ἀρχὰς πρεσβεύοντες, εἰσῆλθον εἰς τὰ νομοθετικὰ συνέδρια. Μετ' ὀλίγους μῆνας κατέστη δῆλον, ὅτι ταχέως ἔμελλε νὰ συμβῇ ἄγριος συναγωνισμὸς διὰ τὰ πρωτεῖα. Περὶ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ὁ Βοναπάρτης, ἀποτυχὼν ἐν Αἰ-

γύπτῳ, καὶ νοήσας ὅτι ἡ φιλοδοξία του ἠδύνατο νὰ θεραπευθῇ ἐν Παρισίοις, ἐπέστρεψεν αἰφνιδίως εἰς τὴν Γαλλίαν. Μετ' εὐφημίας ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἅπαντες, καὶ ἀμφότερα τὰ κόμματα ἤρχισαν εὐθὺς νὰ ζητῶσι τὴν βοήθειάν του. Καὶ αὐτὸς ὅμως εἶχεν ἰδιά του σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐντελῶς ἐπέτυχεν εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Σιείου, ὅστις ἦτον εὐπειθὴς ὀπαδός του. Τὴν 9ην Νοεμβρίου, 1799, ἡ καθέδρα τῶν νομοθετικῶν συμβουλίων, διά τινων εὐλογοφανῶν ἐπιχειρημάτων τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Βοναπάρτου, μετεφέρθη ἀπὸ τὰς Τουϊλερίας εἰς τὸν Ἅγ. Κλαύδιον, ἓξ μίλια μακρὰν τῶν Παρισίων. Τὴν ἐπαύριον λοιπὸν συνῆλθεν ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων εἰς τὸν Ἅγ. Κλαύδιον, ὅπου μετ' ὀλίγον ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Λεγάρδην, γραμματέα τοῦ διευθυντηρίου, διαλαμβάνουσαν ὅτι τέσσαρες τῶν διευθυντῶν εἶχον παραιτηθῆν ἀπὸ τὸ ἀξίωμά των, καὶ ὅτι ὁ πέμπτος (ὁ Βάρρας) ἦτον ὑπὸ φύλαξιν ἐκ διαταγῆς τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου, ὅστις εἶχε διορισθῆν ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν γερόντων ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς των. Ἐνῷ δὲ τὰ μέλη συνεσκέπτοντο, ὁ Βοναπάρτης ἐμβῆκεν εἰς τὴν αἴθουσαν, συνωδευμένος μὲ εἴκοσι περίπου ἀξιωματικοὺς, καὶ προεχώρησεν εἰς τὴν ἕδραν, ὅπου ὁ ἀδελφός του Λουκιανὸς ἐκάθητο ὡς πρόεδρος. Μεγάλη σύγχυσις ἠκολούθησεν· ὁ Βοναπάρτης ἐστιγματίσθη μὲ σκληρὰ ἐπίθετα, ὀνομασθεὶς Κρομουέλλιος, Καῖσαρ, ἅρπαξ· τὰ μέλη ἤρχισαν νὰ τὸν καταθλίβωσι· καὶ εἷς αὐτῶν ἐζήτησε νὰ τὸν μαχαιρώσῃ. Ὁ Λουκιανὸς Βοναπάρτης ἀφῆκε τότε τὴν καθέδραν, καὶ ἀπέρριψε τὸ παράσημον, τὸ ὁποῖον ἐφόρει ὡς βουλευτής. Ἡ σύγχυσις δὲν ἠλαττώθη· συνοδία ὡπλισμένων ἀνδρῶν εἰσώρμησε, καὶ ἀφήρπασε τὸν Λουκιανόν. Θορυβώδης ἀμφισβήτησις ἤρχισεν ἔπειτα, εἰς τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἐπροτάθη ν' ἀποκηρυχθῇ ὁ Βοναπάρτης· ἀλλ' αἴφνης ἐσπάσθησαν αἱ θύραι τῆς αἰθούσης, ἠκούσθη στρατιωτικὴ μουσικὴ, σῶμα στρατιωτῶν ἐμβῆκεν εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ διεσκόρπισε τὰ μέλη. Τὸ ἑσπέρας ἐκλεκτὸς ἀριθμὸς τῆς βουλῆς τῶν γερόντων συνῆλθον αὐτόκλητοι, καὶ ἐψήφισαν ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ, οἱ μὲ τὰ ἑαυτῶν σώματα σχηματίσαντες προμαχῶνα πέριξ τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἦσαν ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ κοινοῦ. Πενταμελὴς ἐπιτροπὴ διωρίσθη νὰ λάβῃ μέτρα ὑπὲρ τῆς δημοσίου ἀσφαλείας. Εἰς τὰς ἕνδεκα, ἐπαρουσιάσθη ἡ ἐπιτροπὴ, ἐξέθηκε τὰ ῥιζικὰ ἐλαττώματα τοῦ ὑπάρχοντος συντάγματος, καὶ κατὰ συνέπειαν, ἡ βουλὴ, ἀφοῦ ἐψήφισε τὴν κατάργησιν τοῦ διευθυντηρίου, ἀνέθηκε τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν Βοναπάρτην, Σίειον, καὶ Ῥογῆρον Δοῦκον, ὑπάτους αὐτοὺς τιτλοφορήσασα.

ΔΥΝΑΣΤΙΚΟΣ ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΑΤΕΙΑΣ, ΥΠΟ ΤΟΝ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΝ.

Οὕτως ἔλαβε τέλος τὸ διευθυντήριον, ἀφοῦ ἔμεινεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον, 1795, μέχρι τοῦ Νοεμβρίου, 1799. Τὸν Δεκέμβριον, 1799, νέον σύνταγμα ἐπαρουσιάσθη εἰς τὰς βουλὰς, ὑπηγορευμένον κατὰ τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς τοῦ Βοναπάρτου. Καὶ ἐφαίνετο μὲν εἰς αὐτὸ δημοτική τις ἀντιπροσώπευσις· ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν πᾶσα πραγματικὴ δύναμις ἐδόθη εἰς τὸν Βοναπάρτην, ὅστις ἐκλέχθη ὕπατος διὰ δέκα ἔτη.

Ἅμα λαβὼν εἰς χεῖρας τὴν κυβέρνησιν ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ, ἤρχισε πολλὰς μεταβολὰς, τὰς μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τὰς δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον. Τὸ σύστημα τῆς διαρπαγῆς καὶ διασκορπίσεως τοῦ δημοσίου ἀργυρίου ἔλαβε τέλος, καὶ οἱ περὶ τῶν μεταναστευσάντων νόμοι ἐβελτιώθησαν. Ὁ Βοναπάρτης ἔβαλεν ἀξίους ἄνδρας εἰς ὅλα τὰ δημόσια ὑπουργήματα, καὶ ἐπροσπάθει, ὅσον ἠδύνατο, νὰ συμβιβάζῃ τὰς διαφόρους φατρίας.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὁ Βοναπάρτης ποτὲ μὲν ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ βασιλείου κυβέρνησιν, ποτὲ δὲ εἰς τὰ παράδοξα στρατηγικὰ ἐκεῖνα κατορθώματα, τὰ ὁποῖα τόσον συνέτεινον νὰ κάμνωσιν αὐτὸν φίλτατον εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος. Τὸν Φεβρουάριον, 1804, ἐτάραξε τοὺς Παρισίους συνωμοσία, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνατροπὴν τῆς ὑπατικῆς κυβερνήσεως. Εἰς τὴν συνωμοσίαν ταύτην ἐνείχετο ὁ Πιχεγρῦς καὶ ὁ Μορῶς μετ' ἄλλων πολλῶν οὐχὶ τόσον ἐπισήμων· ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ Βοναπάρτου περὶ τὸν χρόνον τοῦτον εἶχε τόσον στερεωθῆν, ὥστε οἱ ἀντίπαλοί του διόλου ἐματαιώθησαν.

Πρᾶξίς τις τοῦ Βοναπάρτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔσυρεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν ὅλων τῶν ἐναρέτων· τουτέστιν ἡ θανάτωσις τοῦ Δουκὸς Ἀγγίας (d' Enghien), μέλους ἐπισήμου τῆς καθαιρεθείσης βασιλικῆς οἰκογενείας. Ὁ δοὺξ ἐκρατήθη αἴφνης, εἰς τὸ δουκάτον τῆς Βάδας, ὑπό τινων ἱππέων τοῦ Βοναπάρτου, οἵτινες εἶχον ἐξεπίτηδες διαπεράσειν τὸν Ῥῆνον, ἐβιάσθη εἰς τοὺς Παρισίους, τετρακόσια μίλια μακρὰν, καὶ ἐκρίθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔφθασε. Μὲ τὸ φῶς λαμπάδων ὡδηγήθη εἰς τὸ δάσος τῶν Βικεννῶν, πλησίον τῶν Παρισίων, διὰ νὰ τουφεκισθῇ. Ἔγινε δὲ πρότασις νὰ δέσωσιν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ χειρόμακτρον· ἀλλὰ τὸ ἐμπόδισεν εἰπὼν,—"Εὐπειθὴς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος συχνὰ ἐξετέθη εἰς πῦρ καὶ μάχαιραν, δύναται μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀφόβως νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν θάνατον." Περιέβλεψε τότε τοὺς στρατιώτας, οἵτινες εἶχον ἤδη σταθμίσειν τὰ πυροβόλα των, καὶ εἶπε, "Παλληκάρια, χαμηλώσετε τὰ τουφέκιά σας· εἰ δὲ μὴ, θέλετε ἀποτύχειν, ἢ θέλετε μόνον μὲ πληγώσειν." Ἀπὸ τοὺς πυροβολήσαντας ἐννέα, οἱ ἑπτὰ τὸν ἐκτύπησαν· δύο βολίδες διεπέρασαν τὴν κεφαλήν του, καὶ πέντε τὸ σῶμά του.—Οὕτως ἐτελεύτησεν ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἀνήρ.

Ο ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ ΑΝΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ.

Τὸ ἐφεξῆς μέγα συμβὰν, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ Παρισινοὶ ἰδιαιτέρως ἐνησχολήθησαν, ἦτον ἡ καθίδρυσις τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βοναπάρτου. Πρῶτον δὲ δημόσιον εἰς τοῦτο βῆμα ἐλήφθη τὴν 27ην Μαρτίου, ὁπότε ἡ γερουσία ἔδωκε διάγγελμα εἰς τὸν Βοναπάρτην, διαλαμβάνον ὅτι ἤθελεν εἶσθαι εὐχῆς ἄξιον νὰ ἀναγορευθῇ κατὰ κληρονομίαν ὕπατος τῆς Γαλλίας. Ὁ Βοναπάρτης φυσικὰ ἐπέστρεψε κατάλληλον ἀπάντησιν· τὴν δὲ 1ην Μαΐου ἔγινε πρότασις εἰς τὸ δημαρχεῖον νὰ ψηφισθῇ διὰ νόμου αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας ὁ Βοναπάρτης. Τὴν 18ην ὁ νόμος ἐτέθη, καὶ ἐπιτροπὴ ἐστάλθη εἰς τὸν Ἅγ. Κλαύδιον, νὰ συγχαρῇ διὰ τοῦτο τὸν Βοναπάρτην καὶ τὴν σύζυγόν του Ἰωσεφίνην.

Ταχέως ἔγινε πᾶσα χρειώδης ἑτοιμασία, ὥστε νὰ μετατραπῇ ἡ Γαλλία ἀπὸ δημοκρατίαν εἰς αὐτοκρατορίαν· οὕτω δὲ παρέστη εἰς τὴν ἐπίλοιπον Εὐρώπην καὶ τὸ ἐκπληκτικὸν ἐκεῖνο θέαμα,—ἔθνος πρῶτον καθαιρέσαν καὶ φονεῦσαν τὸν βασιλέα του, μετ' ὀλίγα δ' ἔτη ὑποκλίναν εἰς τὸ νὰ καλέσῃ αὐτοκράτορα τὸν ἀριστεύσαντα στρατηγόν! Τὴν 19ην Νοεμβρίου, 1804, ἐστέφθη ὁ Βοναπάρτης αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκκλησίαν τῆς Ἡμετέρας Δεσποίνης. Ὁ Πάπας προσεκλήθη ἀπὸ τὴν Ῥώμην νὰ τελέσῃ τὴν ἱεροπραξίαν, καὶ πολλοὶ τῶν μικρῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης ἀπῃτήθησαν νὰ παρευρεθῶσι.

Μεγάλα κατορθώματα ἔγιναν εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολέμου μέχρι τοῦ 1810, ὁπότε ἡ εἰρήνη διεκηρύχθη. Ὁ Βοναπάρτης ἔδειξεν ὅτι ἠμποροῦσε νὰ θυσιάζῃ τοὺς τρυφερωτέρους δεσμοὺς εἰς τὴν φιλοδοξίαν του. Ἰωσεφίνην, τὴν αὐτοκρατόρισσαν, ἐχώρισεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὥστε νὰ νυμφευθῇ τὴν Ἀρχιδούκισσαν Μαρίαν Λουΐσαν, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. Ὁ γάμος οὗτος ἱερουργήθη ἐν Παρισίοις τὴν 10ην Μαρτίου, 1810.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸ 1814, ὁπότε οἱ σύμμαχοι, νικήσαντες πανταχοῦ τὸν Βοναπάρτην, προέβησαν μέχρι τῆς πόλεως τῶν Παρισίων. Τόσον πλῆθος Γάλλων στρατιωτῶν εἶχε θυσιασθῆν, ὥστε οἱ Παρισινοὶ ἔχασαν ὁπωσοῦν τὴν προθυμίαν, καὶ δὲν ἠσθάνοντο πλέον ὑπὲρ τοῦ Βοναπάρτου τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον, ὅστις τόσους χρόνους εἶχε διακρίνειν αὐτούς. Ἐκτὸς τούτου, τὰ στρατεύματα, ὅσα ὁ αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀφήσειν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως, ἦσαν καὶ ὀλίγα τὸν ἀριθμὸν, καὶ κακῶς ὡπλισμένα. Τὴν 30ην Μαρτίου, σφοδραὶ μάχαι συνεκροτήθησαν εἰς διάφορα μέρη πλησίον τῶν Παρισίων· καὶ οἱ Γάλλοι ἔδειξαν μὲν τὴν συνήθη αὐτῶν γενναιότητα, ἀλλ' ἦτον ἀδύνατον ν' ἀντισταθῶσι πλέον εἰς τὴν φερθεῖσαν κατ' αὐτῶν ἄπειρον δύναμιν· ὅθεν οἱ σύμμαχοι ἐμβῆκαν εἰς τοὺς Παρισίους.

Μετὰ ταῦτα ἠκολούθησεν ἡ σειρὰ τῶν διαπραγματεύσεων, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων ὁ μὲν Βοναπάρτης ἐστάλθη ὡς πολιτικὸς αἰχμάλωτος εἰς τὴν νῆσον Ἔλβαν, ὁ δὲ Λοδοβίκος Δέκατος Ὄγδοος, ἀδελφὸς τοῦ Λοδοβίκου Δεκάτου Ἕκτου, εἰσῆλθεν εἰς Παρισίους τὴν 3ην Μαΐου, 1814. Ὁ Λοδοβίκος ἐβάλθη ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του· ἀλλ' ὁ στρατὸς εἶχε δυσαρέσκειαν ὅτι ἀπώλεσε τὸν εὐτυχῆ στρατηγὸν, ὁ ὁποῖος τοσάκις εἶχεν ὁδηγήσειν αὐτοὺς εἰς μάχην· ἐσωτερικοὶ δέ τινες κανονισμοὶ, τοὺς ὁποίους ἔκαμεν ὁ Λοδοβίκος εἰς τὸ Γαλλικὸν πολίτευμα, δὲν ἦσαν τοιοῦτοι, ὁποῖοι νὰ συνδιαλλάξωσιν αὐτὸν μετὰ τοῦ Παρισινοῦ λαοῦ. Τὸ αἴσθημα τοῦτο τῆς δυσαρεσκείας ἐνίσχυσε τὸν Βοναπάρτην, ἀφοῦ διέφυγεν ἀπὸ τὴν Ἔλβαν τὸν μῆνα Φεβρουάριον, 1815, νὰ ἀνακτήσῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ παρὰ τῷ δήμῳ μεγίστην ὑπόληψιν εἰς βραχύτατον χρόνου διάστημα. Τὴν 20ην Μαρτίου ἐμβῆκεν εἰς Παρισίους ἐν εἴδει θριάμβου,—ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἔφυγον,—καὶ εἰς ὀλίγας ἡμέρας σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀνετράπησαν τὰ νέα καθεστῶτα. Τὰ δὲ συμβάντα μετὰ τὴν εἰς Παρισίους ἐπάνοδον αὐτοῦ, τῶν ὁποίων τέλος ἦτον ἡ ἐν Οὐατερλῷ μάχη, ἤθελεν εἶσθαι ἔξω τοῦ παρόντος σκοποῦ μας νὰ ἱστορήσωμεν. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὴν 22αν Ἰουνίου, ὁ Βοναπάρτης, εἰς προκήρυξιν διευθυνθεῖσαν πρὸς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος, παρῃτήσε τὸ στέμμα, καὶ ἀνηγόρευσε τὸν υἱόν του αὐτοκράτορα, ὑπὸ τὸν τίτλον Ναπολέοντος τοῦ Δευτέρου· ἀλλὰ τοῦτο ποσῶς δὲν ἴσχυσε, καθότι τὴν 7ην Ἰουλίου, ὁ Λοδοβίκος Δέκατος Ὄγδοος κατέλαβε πάλιν τὸν θρόνον, καὶ ὁ Βοναπάρτης ἐστάλθη εἰς τὴν Ἁγ. Ἑλένην.

Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσεν εἰκοσιὲξ ἐτῶν περίοδος, παράδειγμα μὴ ἔχουσα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν ὡς πρὸς τὴν ἀξιολογότητα τῶν συμβεβηκότων ὅσα τὴν ἐχαρακτήρισαν, καὶ τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἑπομένην τάξιν δύνανται νὰ μνημονευθῶσιν·—Ἡ σύγκλησις τῆς γενικῆς συνελεύσεως τὸν Μάϊον, 1789·—ἡ τὸν Ἰούνιον προσληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ τρίτου τάγματος ὀνομασία, ἐθνικὴ συνέλευσις·—ἡ καταστροφὴ τῆς Βαστιλλίας, τὸν Ἰούλιον·—ἡ ἀναγκαστικὴ μεταφορὰ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τὴν Οὐερσαλίαν εἰς τὰς Τουϊλερίας, τὸν Ὀκτώβριον· καὶ ἡ κατὰ τὸ διάστημα τῶν δύο ἐφεξῆς χρόνων ἐκ διαδοχῆς γινομένη προσέγγισις εἰς δημοκρατικὸν πολίτευμα ἐν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει·—ἡ ματαία τοῦ βασιλέως ἀπόπειρα νὰ φύγῃ ἐκ Παρισίων, τὸν Ἰούνιον, 1791, μὲ τὴν παρακολουθήσασαν ὑποδοχὴν τοῦ νέου συντάγματος τὸν Σεπτέμβριον·—ὁ διορισμὸς τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως, τὸν Ὀκτώβριον·—ἡ προσβολὴ κατὰ τῶν Τουϊλεριῶν, Αὔγουστον, 1792, καὶ ἡ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἔτι σπουδαιοτέρα, συνέπεια τῆς ὁποίας ἦτον ἡ ἐν τῷ Τέμπλῳ φυλάκισις τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας·—ἡ πρώτη σύναξις τοῦ ἐθνικοῦ συμβατηρίου (convention), καὶ ἡ σύστασις τῆς δημοκρατίας, Σεπτεμβρίου 21ην·—αἱ θανατώσεις τοῦ βασιλέως, τῆς βασιλίσσης, κλπ., κατὰ τὸ 1793·—ἡ πτῶσις τοῦ Ῥοβεσπιέρρου, Ἰούλιον, 1794·—ἡ παῦσις τοῦ ἐθνικοῦ συμβατηρίου, καὶ ὁ διορισμὸς τοῦ διευθυντηρίου, Ὀκτώβριον, 1795·—ἡ ἀνάστασις τῆς στρατιωτικῆς δόξης τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ὁ διορισμὸς αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα, Νοέμβριον, 1799·—ἡ καθίδρυσις αὐτοῦ ὡς αὐτοκράτορος, Μάϊον, 1804·—καὶ ἡ σχεδὸν ἀκατάπαυστος σειρὰ στρατιωτικῶν κατορθωμάτων δι' ἕν-

δεκα ἔτη μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο·—ταῦτα πάντα διόλου ἀνέτρεψαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ συστήματα τῆς Εὐρώπης.

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΣΟΦΙΑ.

Αρχη σοφίας, φόβος Κυρίου, εἶπεν ὁ σοφώτατος Σολομών· καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰὼβ εἰς μίαν τῶν εὐγλώττων αὐτοῦ ἀπαντήσεων πρὸς τοὺς τρεῖς φίλους του παρετήρησεν, ὅτι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, οὗτος εἶναι ἡ σοφία, καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὸ κακὸν εἶναι ἡ σύνεσις. Κατ' ἐπανάληψιν εἶχεν ἐρωτήσειν, Ἡ σοφία ποῦ θέλει εὑρεθῆν; Ἡ ἄβυσσος λέγει, Δὲν εἶναι εἰς ἐμέ· καὶ ἡ θάλασσα λέγει, Δὲν εἶναι μὲ ἐμέ. Ἡ σοφία δὲν ἀγοράζεται μὲ ἀργύριον ἢ χρυσίον. Κρύσταλλος, κοράλλια, καὶ μαργαρῖται δὲν ἐξισοῦνται μὲ αὐτήν. Ἡ τιμή της εἶναι ὑπερτέρα τῶν πολυτίμων λίθων, καὶ τοῦ τοπαζίου τῆς Αἰθιοπίας. Ἀλλὰ ποῦ εὑρίσκεται, καὶ τίνι τρόπῳ ἀποκτᾶται; Ἡ ἀπώλεια καὶ ὁ θάνατος λέγουν, Ἠκούσαμεν τὴν φήμην αὐτῆς εἰς τὰ σκοτεινὰ καὶ σιωπηλὰ ἡμῶν κατοικητήρια· ἀλλὰ τίποτε περιπλέον δὲν γνωρίζομεν· οὔτε ποῦ εἶναι, οὔτε τίνι τρόπῳ εὑρίσκεται.

Ὁ σεβαστὸς ὅμως καὶ θεοσεβὴς πατριάρχης Ἰὼβ, διδαγμένος ὑπὸ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ Παντοκράτορος, ἥτις δίδει σύνεσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ τί ἐστι σοφία, καὶ ποῦ εὑρίσκεται. Μᾶς τὸ εἶπε δὲ εἰς μίαν σύντομον, σαφῆ, καὶ ἀξιομνημόνευτον περίοδον, ἥτις εἶναι ἁπλῶς αὕτη·—Ἡ θεοσέβεια ἐστὶ σοφία, τὸ δὲ ἀπέχεσθαι ἀπὸ κακῶν ἐστὶν ἐπιστήμη· ἤ, κατὰ τὴν μετάφρασιν, Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, οὗτος εἶναι ἡ σοφία, καὶ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὸ κακὸν εἶναι ἡ σύνεσις· καὶ τὴν σοφίαν ταύτην πᾶς ἄνθρωπος, οἱασδήποτε καὶ ἂν ἦναι καταστάσεως, δύναται ν' ἀποκτήσῃ. Ἀλλ' ὁ φόβος τοῦ Κυρίου τί εἶναι; Ὡς ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη λύπης, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ διάφορα εἴδη φόβου. Ἡ λύπη τοῦ κόσμου, λέγει ὁ Ἀπόστολος, κατεργάζεται θάνατον· ἀλλ' ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. Ἡ λύπη τοῦ Ἰούδα, ἀφοῦ ἐπρόδωκε τὸν Κύριον τῆς δόξης, ἀπήλπισεν αὐτὸν καὶ τὸν ἔσπρωξεν εἰς αὐτοχειρίαν· ἡ δὲ τοῦ Πέτρου λύπη ἐβίασεν αὐτὸν, ὅτε ἠρνήθη τὸν Ἰησοῦν, νὰ ἐξέλθῃ, καὶ νὰ κλαύσῃ πικρῶς. Τοῦ Πέτρου ἡ λύπη ἦτον υἱϊκή· συνέτριψε τὴν καρδίαν του· κατεπίκρανεν αὐτὸν διότι ἠρνήθη τὸν ἄριστον ἀπὸ τοὺς φίλους· προσήγγισεν αὐτὸν ἔτι μᾶλλον εἰς τὸν Κύριον, ἀντὶ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ, ὡς ἡ τοῦ Ἰούδα.

Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι τριῶν εἰδῶν. Ὑπάρχει δουλικὸς φόβος, φίλαυτος φόβος, καὶ υἱϊκὸς φόβος τοῦ Κυρίου. Ὁ δουλικὸς φόβος προέρχεται ἀπὸ χαμερπῆ, ἀνάξια περὶ Θεοῦ φρονήματα. Θεωρεῖ αὐτὸν ὡς σκληρὸν δεσπότην, θερίζοντα ὅπου δὲν ἔσπειρε, καὶ συνάγοντα ὅπου δὲν διεσκόρπισεν. Οὗτος ἦτον ὁ φόβος τοῦ ὀκνηροῦ δούλου εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Οὐδεμίαν εἶχεν ἀγάπην πρὸς τὸν δεσπότην του, μολονότι ἐφοβεῖτο αὐτὸν ὡς αὐστηρὸν, σκληροκάρδιον ἄνθρωπον, ὅστις ἀδίκους ἔκαμνεν ἀπαιτήσεις παρ' ὅλων τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Τοιοῦτον ὅμως φόβον δὲν ἐννοοῦσε βέβαια οὔτε ὁ Σολομὼν, οὔτε ὁ Ἰώβ.

Ὁ φίλαυτος φόβος τοῦ Θεοῦ πηγάζει ἀπὸ τρομερὰς ἰδέας περὶ τῆς παντοκράτορος αὐτοῦ δυνάμεως. Ὁ φόβος οὗτος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐνόχου λέγει πρὸς αὐτὸν ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ παντοδυνάμου ἐκείνου Θεοῦ, ὅστις δι' ἑνὸς λόγου ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅστις ἐκρέμασε τὸν κόσμον ἐπὶ μηδενὸς, καὶ ἐξέτεινε τὸν βορέαν ἐπάνω εἰς τὸ κενόν· εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐκείνου, ὅστις ἐπιβλέπει εἰς τὴν γῆν, καὶ αὐτὴ τρέμει, ὅστις ἐγγίζει τὰ ὄρη, καὶ καπνίζουν, ὅστις ἐπιπλήττει τοὺς στύλους τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σαλεύονται, καὶ ὅστις ὀργίζεται κατὰ τῶν πονηρῶν. Ἡ συνείδησις ἀναγκάζει τὸν ἔνοχον νὰ τρέμῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅστις θανατόνει ὅποιον θέλει, καὶ ὅποιον θέλει ζωοποιεῖ· καθότι γνωρίζει καὶ αἰσθάνεται ὅτι οὐδεὶς ἐμπορεῖ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του. Ὁ ἄνθρωπος φονεύει μὲν τὸ σῶμα, τίποτε ὅμως περιπλέον δὲν δύναται νὰ πράξῃ· ἀλλ' ὁ Θεὸς δύναται καὶ μετὰ θάνατον νὰ καταδικάσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὸν ἅδην. Ὁ φίλαυτος οὗτος τοῦ Θεοῦ φόβος ἐμπορεῖ τόσον τρόμον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν πονηρὸν, ὥστε νὰ κάμῃ ὅλα τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ νὰ σείωνται. Ἀλλ' εἶναι οὗτος ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, ὁ ἀρχὴ σοφίας καλούμενος; Ὄχι, νομίζομεν. Ποῖος λοιπὸν εἶναι αὐτὸς ὁ φόβος;

Εἶναι ἀναντιρρήτως υἱϊκός τις φιλόστοργος φόβος τοῦ Θεοῦ ὡς οὐρανίου πατρὸς, τὸν ὁποῖον ἀληθῶς ἀγαπῶμεν καθὸ Πατέρα τῶν οἰκτιρμῶν καὶ Θεὸν πάσης χάριτος, ὁ ὁποῖος τόσον ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἔπεμψε ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ ἡμῶν. Τὸ φιλόστοργον τέκνον φοβεῖται τὴν δυσαρέσκειαν πολὺ μᾶλλον παρὰ τὴν ῥάβδον τοῦ πατρός του. Ἡ καρδία του πληροῦται ἀπὸ πικρίαν καὶ λύπην διότι ἔπταισεν εἰς τὸν πατέρα του, τὴν ἔγκρισιν τοῦ ὁποίου τιμᾷ πλέον παρὰ τὴν ζωήν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι ὁ Θεὸς ἔστειλε τὸ πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ του, καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦτο κράζει πρὸς αὐτὸν, Ἀββᾶ, Πάτερ! Ὁ ἀληθὴς φόβος τοῦ Κυρίου εἶναι γέννημα τῆς ἀγάπης. Αὕτη εἶναι ἡ καθαυτὸ οὐσία τῆς ἀληθινῆς θρησκείας, διότι ὅλα τὰ γνήσια τέκνα τοῦ Θεοῦ τὸν ἀγαπῶσι, καὶ ἑπομένως τὸν λατρεύουσι μετὰ σεβασμοῦ καὶ φόβου.

Πᾶς ἀναγνώστης μετέχει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπὸ τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων τοῦ φόβου. Εἰς τὰ πρῶτα δύο δὲν ὑπάρχει οὐδὲ σκιὰ τῆς καθαρᾶς θεοσεβείας. Οἱ δαίμονες αἰσθάνονται ἀμφότερα, καὶ τρέμουσιν. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοιούτου φόβου δύνανται μὲν οἱ κακοὶ νὰ χαλινωθῶσιν ἀπὸ κακουργήματα, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος φόβος ποτὲ δὲν ἐπιφέρει τὴν ἱλαρὰν καὶ Χριστιανικὴν εὐπείθειαν.

Ἐμπορεῖ δικαίως νὰ ὀνομάζεται σοφία ἡ μὴ γεννῶσα καὶ περιθάλπουσα υἱϊκὸν, φιλόστοργον, καὶ εὐπειθῆ φόβον τοῦ Θεοῦ; Μωρία ἠδύνατο εὐλογώτερον νὰ ὀνομασθῇ. Δὲν καταβαίνει ἄνωθεν, ἀλλ' εἶναι γηΐνη, σαρκική, διαβολική. Δὲν διδάσκει οὐράνια μαθήματα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Θεωρεῖ αὐτὸν ὡς γηγενῆ μόνον, οὐχὶ δὲ ὡς κληρονόμον τῆς αἰωνιότητος. Ἐκείνη, καὶ ἐκείνη μόνον ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται σοφία, ἥτις θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀθάνατον, καὶ διδάσκει αὐτὸν ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ φοβῆται καὶ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεὸν, παρ' οὗ μόνου δύναται νὰ λάβῃ τὸν στέφανον τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

ΠΕΡΙ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΛΩΝ.

Η πολιτικη κυριεύει ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰσχωρεῖ παντοῦ, λαμβάνει διάφορα σχήματα, καὶ δίδει ὕλην εἰς πᾶσαν συναναστροφήν· ἐξεναντίας δὲ, ἔχει ὀλίγην ἐπιρροὴν εἰς τὸν κοινὸν βίον τῶν Γερμανῶν. Ἐπειδὴ οὗτοι, ὀρεγόμενοι πρὸ πάντων τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν, ἐπιθυμοῦντες δὲ τὴν οἰκιακὴν εἰρήνην, καὶ ζῶντες τρόπον τινὰ διανοητικῶς, ἀποφεύγουσι τὴν τύρβην καὶ τοὺς περισπασμοὺς τῶν κοινῶν πραγμάτων· φοβοῦνται δὲ τοὺς ἀγῶνας τῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ βήματος, ὡς ἐμπόδιον τῆς ἡσυχίας των.

Ἀπὸ τὴν ἔμφυτον κλίσιν τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν μοναξίαν, τὴν μελέτην, τὴν οἰκιακὴν συμβίωσιν, καὶ τὴν σιωπὴν τοῦ σπουδαστηρίου, καταλαμβάνομεν τὴν προσοχὴν καὶ ψυχρότητα, τὴν ὁποίαν φέρουσιν εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς σχέσεις, καθὼς καὶ τὴν ἔλλειψιν τῆς εἰλικρινοῦς ἐκείνης ἀγαλλιάσεως καὶ τῆς εὐθύμου παῤῥησίας, αἱ ὁποῖαι καθιστῶσι τόσον εὐάρεστον τῶν Γάλλων τὴν ἔντευξιν· ὅθεν πολλάκις ἐπιποθοῦσιν εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ ἄνθος τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τὴν κομψότητα τῶν ἠθῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἰδιαιτέρων εἰς τοὺς Γάλλους φράσεων· ἀλλὰ στερημένοι τὴν ἀγοραίαν καὶ τὴν τριοδικὴν κοινωνικότητα, ἔχουσιν ὅμως τὴν ἀληθινὴν εὐγένειαν τῆς καρδίας· ἐπειδὴ οἱ Γερμανοὶ διακρίνονται μεταξὺ ὅλων τῶν ἄλλων ἐθνῶν κατὰ τὴν ἁπλότητα, τὴν ἀγαθωσύνην, καὶ τὴν εἰλικρίνειαν.

Αἱ Γερμανίδες δὲν ἔχουσι τὴν ζωηρὰν ἀγχίνοιαν καὶ τὴν λαμπρὰν φαντασίαν, διὰ τῆς ὁποίας αἱ Γαλλίδες φαίνονται τόσον θελκτικαί· λείπει δὲ ὁμοίως εἰς αὐτὰς καὶ ἡ ἑτοιμολογία, καθὼς καὶ ἡ θαυμαστὴ ἐκείνη ὀξυδέρκεια, ἥτις βλέπει τὰ ἀποκρυφώτατα μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, καὶ δίδει σχῆμά τι ἰδιόρρυθμον καὶ ἁπαλὸν εἰς τὴν συνηθεστάτην ἰδέαν. Ἀλλὰ διαπρέπουσι κατ' ἀρετὰς, διὰ τῶν ὁποίων γίνονται ἐράσμιαι καὶ ἀξιοπόθητοι εἰς ὅλους, ὅσοι εὐτύχησαν νὰ ἀποκτήσωσι τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην των, δηλ. κατὰ τὴν ἀφέλειαν τῆς καρδίας καὶ τὴν ἀθωότητα τῶν αἰσθημάτων, πηγάζουσαν ἀπὸ ἔμφυτον ἀγαθότητα καὶ εὔνοιαν πρὸς τοὺς ξένους· ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν ὁμαλώτερος, καὶ ἡ ἄμεσος συνομιλία των ἡδονικωτέρα, ἂν καὶ εἰς τὸν κόσμον δὲν ἔχῃ ἐπίδειξιν καὶ θέλγητρα.

Τὸ ἐπικρατέστατον τῶν πλεονεκτημάτων εἰς τὴν Γαλλίαν εἶναι ἡ ἀγχίνοια· ἀλλ' οἱ Γερμανοὶ ἔχουσι γενναιοτέραν ψυχὴν καὶ πλειοτέραν φαντασίαν. Οἱ Γάλλοι πάλιν ὡς ὀξεῖς καὶ εὐαίσθητοι διαλογίζονται μὲν ταχέως, ἀλλ' ἐπιπολαίως, ἐνῷ οἱ Γερμανοὶ, ὡς σκεπτικώτεροι, ἐμβριθέστεροι, καὶ εὐσυνειδητότεροι, διανοοῦνται καὶ κρίνουσι βραδέως μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς· ἐκ τούτου δὲ γεννᾶται ἡ παροιμιώδης ἐκείνη καὶ κοινῶς χλευαζομένη βραδύτης τοῦ Γερμανικοῦ χαρακτῆρος, ἥτις ὅμως μαρτυρεῖ κυρίως τὴν φρόνησιν καὶ τὸ ὀρθὸν λογικὸν τοῦ ἔθνους.

Οἱ Γερμανοὶ τιμῶσι πολὺ τὴν ἠθικὴν, ἥτις φαίνεται μεταξὺ αὐτῶν καθαρὰ, μεγαλοπρεπὴς, καὶ αὐστηρὰ, καθὼς ἀπαιτεῖ τωόντι ὁ Χριστιανισμός.

Ἂν μονολεξεὶ ἤθελον νὰ εἰκονίσω τοὺς Γερμανοὺς, ἔλεγον ὅτι ὑπάρχουσι μεγαλόψυχοι· ἡ δὲ ἀρετὴ αὕτη δὲν γεννᾶται ἀπὸ τοὺς διαφόρους συνδυασμοὺς τοῦ πνεύματος, οὔτε ἀπὸ τὴν εὐαισθησίαν, ἀλλ' ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅθεν διὰ τὰ ψυχολογικὰ αὐτῶν φρονήματα οἱ Γερμανοὶ ἐσεβάσθησαν πάντοτε τὰ ὑψηλὰ δόγματα τοῦ ἄυλου καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ὡς ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ θρησκευτικοῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ δὲ εἰλικρίνεια καὶ ἁπλότης χύνουσιν ἀνέκφραστόν τινα χάριν εἰς τὰς οἰκιακὰς τοῦ Γερμανοῦ σχέσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἑορτὰς, ἀγνώριστον εἰς ἄλλους τόπους· ἀρκεῖ τωόντι νὰ ζήσῃ τις ἐν μέσῳ αὐτῶν ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὰ θέλγητρα καὶ τὴν σεβασμιότητα τοῦ λαοῦ τούτου· πρέπει δὲ μάλιστα νὰ τὸν ἴδῃ τις εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων, ἥτις πανηγυρίζεται τόσον λαμπρῶς καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν· ἐπειδὴ παλᾶτια καὶ καλύβια, νέοι καὶ γέροντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὁμοίως φαιδρύνονται· τότε δὲ εἰς πᾶσαν ὁμήγυριν οἰκογενείας εὑρίσκει ὁ ξένος τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀλήθειαν, ἥτις χαρακτηρίζει τοὺς κατοίκους, παρθενικὴν ὡραιότητα, καὶ ἐξαίσιον ἀφέλειαν· ὅθεν μένει ἐκστατικὸς βλέπων τόσον γενικὴν ἀγαλλίασιν καὶ ἀπολαύσεις τόσον καθαρὰς, καὶ ἤθη πατριαρχικὰ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μεταδιδόμενα.

Εἰς τὴν Γερμανίαν γεννᾶται ὁ ἄνθρωπος μουσικὸς, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν γίνεται· εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ ἆσμα ψυχαγωγεῖ τὸν σπουδαστὴν εἰς τὰς νυκτερινὰς μελέτας του, ἀνακουφίζει τὸν ἐργάτην ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τέρπει τὰ παιδία, θέλγει τοὺς νέους, καὶ παρηγορεῖ τοὺς γέροντας. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν τὰ δημοτικὰ ἄσματα δμαφέρουσι παρὰ τὰ τῶν βορείων λαῶν· ἐπειδὴ ἐμπνέουσι πλειοτέραν εὐθυμίαν διευθυνόμενα εἰς τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἔχουσιν ἠθικὴν ὀλιγώτερον ὑψηλήν. Ἀλλὰ τὰ ἁπλᾶ ταῦτα ἄσματα γεννῶσιν ἐνίοτε ὑψηλὰς ἐννοίας· ὅθεν ἡ ἰδέα τοῦ Χριστιανικοῦ ἔρωτος καὶ τῆς αἰωνιότητος ἐκφράζεται μὲ τὰς ἁρμονικὰς φωνὰς ἀνθρώπων, ἀγροίκων μὲν καὶ ἀμαθῶν, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ψυχὴ κρύπτει πολύτιμον θησαυρὸν αἰσθημάτων.—Ανθολ. Κοινωφελων Γνωσεων.

ΜΑΓΟΣ ΤΙΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΡΑΠΩΝ ΑΥΤΟΥ.

Καὶ εἰς τὸν πεφωτισμένον τοῦτον αἰῶνα ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἐπαγγελλόμενοι ὅτι πιστεύουν εἰς τὴν δύναμιν τῆς μαγικῆς· τοῦτο δὲ εἶναι ἰσχυρὸν δεῖγμα τοῦ πόσον οἱ ἀμαθεῖς προκρίνουσι τὰ τεράστια ἀπὸ τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας. Ὅλοι σχεδὸν, οἱ τὴν σήμερον προσποιούμενοι ὅτι προβλέπουσι τὸ μέλλον διὰ τῆς μαντικῆς ἢ τῆς μαγικῆς, ἑκουσίως καὶ ἐν γνώσει ἀπατῶσι τοὺς εὐκολοπίστους χάριν αἰσχροῦ κέρδους, καὶ προσπαθοῦν νὰ φέρωσιν ἄλλους εἰς πίστιν, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι πολὺ πανουργότεροι παρὰ νὰ δεχθῶσιν. Οἱ δὲ μερικοὶ ἀστρολόγοι, οἵτινες δὲν μετέρχονται διὰ κέρδος τὴν τέχνην, εἶναι ἢ μωροὶ, ἢ ἄνθρωποι τόσον εὐαίσθητα καὶ ἀσθενῆ ἔχοντες πνεύματα, ὥστε νὰ ἐκλαμβάνωσιν ὡς πραγματικὰς ἀληθείας τὰ γεννήματα τῆς σαλευμένης φαντασίας των· τούτου δὲ πρὸ μικροῦ ἐγνωρίσαμεν παράδειγμα εἰς ὑποκείμενον, ὄχι μόνον σῶφρον ὡς πρὸς ἄλλας ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ τῳόντι σεβάσμιον.

Προσηλωμένος εἰς τὸ νὰ ἀναστήσῃ πνεῦμα, ἐπρομηθεύθη βότανα καὶ φάρμακά τινα χρήσιμα διὰ τὰ τῆς μαγείας, καὶ ἐκλείσθη μόνος εἰς δωμάτιον κατὰ τὸ βάθος τῆς νυκτός. Ἐκεῖ δ' ἤρχισε νὰ καίῃ βοτάνας καπνιστικὰς, καὶ νὰ κάμνῃ μυστηριώδη σχήματα συμφώνως μὲ τὰς ὁδηγίας τοῦ περὶ μαγικῆς βιβλίου, ἑωσοῦ ἡ φαντασία του ἐξήφθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε εὐκόλως μετεμόρφονεν ἄλλα εἰς ἄλλα, τοῦ ἀρωματικοῦ καπνοῦ ἀναμφιβόλως τὰ μέγιστα εἰς τοῦτο συντείνοντος. Ὁ δοῦλος αὐτοῦ, γνωρίζων ὅτι ὁ κύριός του ἐσπούδαζε τὴν μαγικὴν, καὶ μεγάλας θεωρῶν ἑτοιμασίας διὰ μυστικήν τινα πρᾶξιν, φυσικὰ ἐμβῆκεν εἰς περιέργειαν, καὶ ἀντὶ νὰ πλαγιάσῃ ἔμεινε κεκρυμμένος εἰς τὸ δωμάτιον· ὅτε δὲ τὰ φῶτα ἐσβέσθησαν, καὶ τῶν καιομένων φαρμάκων αἱ χρωματισμέναι φλόγες ἔδωκαν ἄλλην ὄψιν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ εἰς τὸ πρόσωπον μάλιστα τοῦ κυρίου του, τόσον ὁ ἄθλιος ἐκυριεύθη ἀπὸ φόβον, καὶ τόσον ἐπενήργησαν εἰς αὐτὸν οἱ ἀτμοὶ τῶν φαρμάκων, ὥστε καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κύριός του περιέμενε νὰ ἴδῃ τὸ φάντασμα, αὐτὸς, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατηθῇ εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον, ἀνέστη βραδέως, καὶ λησμονήσας ὅτι εὑρίσκετο ὑπὸ τράπεζαν, ἀνέτρεψεν αὐτήν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς συγχύσεως ταύτης, πεσὼν εἰς κάτοπτρον ὁ ὀφθαλμός του ἴδε τὴν ἀντανάκλασιν τοῦ ἰδίου του προσώπου, εἰς ὃ τοιαύτην νεκρικὴν ὄψιν εἶχον δώσειν τὰ καιόμενα ἅλατα, ὥστε φυσικὰ ἐξέλαβε τὴν ἰδίαν του μορφὴν ὡς ὑπεραν.θρωπίνου τινὸς ὄντος· τόσον δὲ ἰσχυρῶς ἐτάραξε τὴν φαντασίαν του, ὥστε πηδήσας αἴφνης ἐπὶ μεγάλου τινὸς κυμβάλου, piano-forte, συνέτριψεν αὐτὸ μετὰ τρομεροῦ κρότου. Τοῦτο μόνον ἐπηύξησε τοὺς φόβους καὶ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ θεράποντος. Ὁ κύριος, πιστεύων ὅτι εἶχεν ἀναστήσειν πνεῦμα τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ κατευνάσῃ, ἐξῆλθε τοῦ δωματίου· ὁ δ' ἔντρομος δοῦλος, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν, διέφυγεν εἰς τὸν κράββατον, ὅπου ἡ τεταραγμένη φαντασία του παρέστησεν εἰς αὐτὸν τόσον τρομερὰς ἰδέας, ὥστε ὑπέπεσεν εἰς πυρετὸν καὶ μανίαν, καὶ οὕτως ἔχων παρήτησε τὸν κύριόν του, σταθερὰ πεπεισμένος εἰς τὴν δύναμιν τῆς μαγικῆς. Ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ μέχρι τῆς σήμερον φαίνεται πληροφορημένος ὅτι ἀνέστησε πνεῦμα, καὶ πάντοτε ἀποδίδει τὴν συντριβὴν τοῦ κυμβάλου καὶ τὴν ἀνατροπὴν ὀρειχαλκίνων τινῶν σχημάτων εἰς τὴν ἄγνοιαν ἢ ἀδυναμίαν τοῦ νὰ καθησυχάσῃ τὸ τεταραγμένον πνεῦμα.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ.

Αμα φθάσαντες εἰς ἡλικίαν νὰ σκέπτεσθε, παρετηρήσατε βέβαια, ὦ νέοι, ὅτι αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι καλαὶ καὶ κακαί· ἴδετε δὲ καὶ ὅτι ἄνθρωποι γεννημένοι μὲ τὰ αὐτὰ τῆς τύχης πλεονεκτήματα δὲν εἶναι πάντοτε ὁμοίως εὐτυχεῖς εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου τούτου· ἐπειδὴ ἐνῷ τινὲς ἐξ αὐτῶν, διὰ σταθερᾶς καὶ φρονίμου διαγωγῆς ἀποκτῶντες δόξαν καὶ τιμὴν εἰς τὸν κόσμον, ζῶσιν εὐήμεροι, ἄλλοι τῆς αὐτῆς τάξεως περιπίπτοντες εἰς διάφορα ἐλαττώματα δὲν ὠφελοῦνται πλέον ἀπὸ τὰ προτερήματα τοῦ γένους των, περιπλέκονται εἰς πολλὰς συμφορὰς ἑκουσίως, καὶ καταντῶσι νὰ γίνωνται ἐλεεινοὶ πρὸς τοὺς φίλους των, βάρος δὲ μάταιον εἰς ὅλην τὴν κοινωνίαν.

Ἐνωρὶς λοιπὸν πρέπει νὰ μάθετε, ὅτι ἡ κυρία εὐδαιμονία σας ἢ δυστυχία δὲν κρέμαται ἀπὸ ἐξωτερικὰς καὶ αὐτομάτους περιστάσεις, ἀλλ' ἀπ' αὐτὰς ἀμέσως τὰς πράξεις σας. Καὶ τί συμφέρει πλειότερον παρὰ τὸ νὰ ἀκολουθήσετε γενικούς τινας κανόνας; Ἂν, ἀντὶ νὰ μελετήσετε καλῶς καὶ βαθέως τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, δοθῆτε εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ τὰς ἀπολαύσεις, ἂν δὲν ἀκούετε ἄλλον σύμβουλον παρὰ τὰς ἀλόγους ὀρέξεις, ἂν ἀφεθῆτε, τρόπον τινὰ, νὰ κυμαίνεσθε ἀμέριμνοι καὶ ἀφρόντιδες εἰς τὴν θάλασσαν τῆς ζωῆς, καὶ νὰ ἀκολουθῆτε τὸ ῥεῦμα μόνον τῆς καινοτομίας, τί νομίζετε ὅτι θέλετε κερδήσειν ἀπὸ τοιαύτας ἀρχάς; Ἐνῷ πολλοὶ γνώριμοί σας ὑποφέρουσι τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης ἀπερισκεψίας, διατί ἄραγε δὲν θέλετε καὶ σεῖς περιπέσειν εἰς αὐτά; Θέλετε ἐπιτύχειν χωρὶς τὴν προπαρασκευὴν, ἢ θέλετε ἀποφύγειν κινδύνους χωρὶς τὴν προσοχὴν, αἱ ὁποῖαι ζητοῦνται εἰς ἄλλους; Ἡ εὐτυχία θέλει ἐλθεῖν αὐτόματος εἰς σᾶς, ἐνῷ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους εἶναι καρπὸς μακρᾶς ἐπιμελείας καὶ ἀπόκτημα πολλῶν κόπων;

Μὴ ἀπατᾶσθε, νέοι! μὲ τὰς ματαίας αὐτὰς καὶ ὀνειρώδεις ἐλπίδας. Ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἔτυχεν ἡ τάξις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκετε, ἡ Θεία Πρόνοια δὲν θέλει ἀνατρέψειν τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς φύσεως· ὁ Δημιουργὸς σᾶς διέταξε νὰ σταθμίζετε τὰ βήματά σας· εἶπεν ὅτι μόνον οἱ ζητοῦντες τὴν σοφίαν τὴν εὑρίσκουσι· προεμήνυσεν ὅτι ὅστις ἀποβάλλει τὴν παιδείαν ἐξολοθρεύει τὴν ἰδίαν ψυχήν του.

Ἀκούοντες αὐτὰς τὰς νουθεσίας, καὶ συγκιρνῶντες τὴν ζωηρότητα τῆς νεότητος μὲ ἐμβριθεῖς στοχασμοὺς, θέλετε ἀσφαλίσειν τὴν χαρὰν εἰς ὅλον τὸν βίον· ἐξ ἐναντίας δὲ, διαμένοντες ὀκνηροὶ καὶ φιλήδονοι, προετοιμάζετε θλιβερὸν μέλλον.

Ἔστε βέβαιοι ὅτι, ὁποιανδήποτε καὶ ἂν ἐπαγγέλλεσθε ἐπιστήμην ἢ τέχνην, ἔχετε ὁμοίως χρείαν ἐναρέτων ἕξεων. Ὅσον καὶ ἂν ὑπάρχῃ κακὸς ὁ κόσμος, πάντοτε ὅμως σέβεται τὴν ἀρετήν· καὶ ἡ πεῖρα ἤδη πολλάκις ἀπέδειξεν ὅτι σύνεσις καὶ ὁμολογουμένη ἀξία συνετέλεσαν πάντοτε πλειότερον εἰς τὴν εὐτυχίαν παρὰ τὰ λαμπρότερα προτερήματα χωρὶς τιμὴν καὶ χρηστοήθειαν. Ὅθεν, εἴτε εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας, εἴτε εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις, εἴτε εἰς τὰ δημόσια πράγματα ἀφιερωθῆτε, ἡ ἀρετὴ ἔχει χώραν καὶ τιμὴν ὁμοίως παντοῦ.

Ἀδύνατα εἶναι τὰ θέλγητρα τῆς εὐμορφίας, ἂν αἱ ἠθικαὶ χάριτες δὲν ὑπάρχωσιν· ὀλίγον δὲ διαρκεῖ καὶ τῆς ἀγχινοίας ὁ θρίαμβος, ὅταν ὑποτεθῇ ὅτι χρησιμεύει εἰς κακόν.

Μὴ λοιπὸν ἀφίνετε τὸν ἐαρινὸν τοῦτον καιρὸν τῆς νεότητος χωρὶς βελτιώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον οὐσιώδεις εἰς τὸ ἑξῆς. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ὁ σπορητὸς τῆς ζωῆς, καὶ καθὼς σπείρετε, θέλετε θερίσειν. Σεῖς θέλετε μορφώσειν τὸν χαρακτῆρά σας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Θείας Προνοίας, καὶ εἰς τὰς χεῖράς σας εὑρίσκεται ἐμπιστευμένη ἡ μέλλουσα τύχη σας ὅλη. Ἡ φύσις σας εἶναι εἰσέτι ἐλαστικὴ καὶ τρυφερὰ, ἕξεις δὲν ἐρριζώθησαν εἰς τὴν ψυχήν σας, ὁ δὲ κόσμος δὲν ἔλαβεν ἀφορμὴν μέχρι τοῦδε νὰ καταφρονήσῃ τὰς κλίσεις σας· ἔχετε τὰς δυνάμεις ἐλευθέρας, εἶσθε δυνατώτεροι παρ' ὅσον εἰς κάμμίαν ἄλλην περίοδον τῆς ζωῆς. Ἡ διεύθυνσις, τὴν ὁποίαν δώσετε εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη σας, θέλει πιθανῶς διαμείνειν εἰς τὸ ἑξῆς ἡ αὐτὴ, καὶ κατ' αὐτὴν θέλετε περιπατήσειν πάντοτε. Θεωρήσατε λοιπὸν τὴν νεότητα ὡς πολυτιμοτάτην καὶ κρίσιμον διὰ τὴν εὐτυχίαν σας.

Καθὼς δὲ ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τῶν τεσσάρων καιρῶν τοῦ ἔτους, καθεῖς ἔχει ἐπιῤῥοὴν εἰς τὰ προϊόντα τοῦ ἀκολούθου, ὁμοίως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, πᾶσα περίοδος τῆς ἡλικίας καλῶς ἢ κακῶς οἰκονομημένη ἐνεργεῖ εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ἑπομένης· ἡ ἐνάρετος νεότης γεννᾷ βαθμηδὸν τελείαν καὶ ἀνθηρὰν ἀνδρικὴν ἡλικίαν, ἡ δὲ ἀνδρικὴ αὕτη ἡλικία φέρει εἰς ἥσυχον καὶ σεβάσμιον γῆρας. Ἀλλ' ὅταν ἀναστρέφωνται οἱ αἰώνιοι θεσμοὶ τῆς φύσεως, ἡ ἀταξία εἰσχωρεῖ εἰς τὸν ἠθικὸν, καθὼς καὶ εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον· ἂν δηλ. τὸ ἔαρ δὲν ἀνθήσῃ, δὲν θέλομεν ἰδεῖν κάμμίαν χάριν τὸ θέρος, καὶ κανένα καρπὸν τὸ φθινόπωρον.

Ὁμοίως, ἂν ἡ νεότης διασκεδασθῇ ματαίως, ἡ ἀνδρικὴ ἡλικία θέλει εἶσθαι ἀξιοκαταφρόνητος, τὸ δὲ γῆρας πολυώδυνον καὶ ἄθλιον.—Ανθολ. Κοινωφελων Γνωσεων.

Ο ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΣ ΤΑΣΣΟΣ.

Την 11ην Μαρτίου, 1544, ἐγεννήθη ἐν Σορρέντῳ πλησίον τῆς Νεαπόλεως ὁ Τορκουάτος Τάσσος, περικλεὴς διὰ τὸ μέγα ποίημα, Ἡ Ἐλευθερωμένη Ἱερουσαλὴμ, Gerusalemme Liberata. Πατὴρ αὐτοῦ ἦτον ὁ Βερνάρδος Τάσσος, σοφὸς καὶ ποιητὴς, ἱκανὴν ἀπολαμβάνων παρὰ τῶν συγχρόνων ὑπόληψιν. Ὁ βίος τοῦ Τάσσου ἀπ' ἀρχῆς σχεδὸν ἦτον ὡσεὶ τεταραγμένη μυθιστορία. Τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν διέκρινε παράδοξος νοητικὴ πρωϊμότης· ἀλλὰ δὲν ἦτον εἰμὴ ἁπλοῦς ἀκόμη παῖς, ὅτε πολιτικαὶ περιστάσεις ἠνάγκασαν τὸν πατέρα του ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Νεαπόλεως, καὶ διαχωρισθεὶς ἀπὸ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ νὰ κατοικήσῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἐνταῦθα ἠκολούθησε τὸν πατέρα ὁ Τορκουάτος εἰς τὸ ἑνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀποχαιρετήσας τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα του, μεθ' ἧς σχεδὸν μόνης εἶχε συζήσειν ἕως τῶρα. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐξέφρασε τὰ αἰσθήματά του ὁ νέος ποιητὴς διά τινων ὡραίων καὶ τρυφερωτάτων στίχων, ὡς νὰ προέβλεπεν ὅτι οὐδέποτε πλέον ἔμελλε νὰ ἴδῃ αὐτὴν, μετὰ δεκαοκτὼ μῆνας ἀποθανοῦσαν ἀφοῦ τὴν ἀπεχωρίσθη. Μόνη δὲ στενὴ συγγενὴς τοῦ ἀπέμεινε τῶρα μία ἀδελφὴ, ἀφ' ἧς παρομοίως ἦτον ἀποκεχωρισμένος, καθότι τὰ ὑποκείμενα, μεθ' ὧν ἡ ὀρφανὴ διέτριβεν εἰς τὴν Νεάπολιν, ἐμπόδιζον αὐτὴν τοῦ νὰ ὑπάγῃ νὰ συμμεθέξῃ, ὡς ἐπεθύμει, τῆς ἐξορίας τοῦ πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ της. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ δύο οὗτοι εἶχον συνδιατρίψειν δύο ἐνιαυτοὺς εἰς Ῥώμην, συνέβησαν περιστατικὰ, τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν τοὺς διεχώρισαν. Ὁ Βερνάρδος ἠναγκάσθη χάριν ἀσφαλείας ν' ἀποσυρθῇ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Οὐρβῖνον, στείλας συγχρόνως τὸν υἱόν αὐτοῦ εἰς τὴν Βέργαμον, κατὰ τὸ βόρειον τῆς Ἰταλίας. Ἡ εὐμενὴς ὅμως ὑποδοχὴ, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ ἔλαβεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Δουκὸς Οὐρβίνου, παρεκίνησεν αὐτὸν μετ' ὀλίγους μῆνας νὰ προσκαλέσῃ τὸν Τορκουάτον, ὁ ὁποῖος φθάσας τόσον εὐηρέστησε τὸν Δοῦκα μὲ τὰς χάριτας αὐτοῦ καὶ τὰ προτερήματα, ὥστε διωρίσθη συσπουδαστὴς τοῦ υἱοῦ του. Ἔμειναν δὲ δύο χρόνους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Οὐρβίνου μέχρι τοῦ 1559, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ τοῦ Βερνάρδου εὐμετάβλητος τύχη ἔσυρεν αὐτὸν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βενετίαν. Ἡ ἄστατος ὅμως αὕτη ζωὴ ποτὲ δὲν εἶχε διακόψειν τὰς νεανικὰς μελέτας τοῦ Τάσσου· ἀφοῦ δὲ χρόνον τινὰ διέτριψαν εἰς τὴν Βενετίαν, ὁ πατήρ του ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παδούας, μὲ σκοπὸν νὰ ἑτοιμασθῇ διὰ τὸ νομικὸν ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ πᾶσαν τοιαύτην ἰδέαν ἀπέβαλε μετ' ὀλίγον ὁ νέος ποιητής. Ἀντὶ νὰ σπουδάζῃ τὸν Ἰουστινιανὸν, ἐδαπάνα τὸν καιρὸν αὐτοῦ συγγράφων στίχους· καὶ κατὰ συνέπειαν, πρὶν τελειώσῃ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐξέδωκε τὸ ποίημα αὐτοῦ, ὁ Ῥινάλδος. Λεπτομερῶς δὲν ἐμποροῦμεν ἐδῶ νὰ ἐξιστορήσωμεν τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἀστάτου

καὶ πολυπαθοῦς ζωῆς του. Καίτοι εὑρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν ἀκαταπαύστων περισπασμῶν παντὸς εἴδους, εἶχε μ' ὅλον τοῦτο μεγίστην εἰς τὰ τῆς φιλολογίας ἐπιμέλειαν. Τὸ μέγα ποίημά του, τὴν Ἐλευθερωμένην Ἱερουσαλὴμ, λέγεται ὅτι ἤρχισεν εἰς τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐν Βονωνίᾳ διατρίβων. Τὸ 1565 ἐπεσκέφθη κατὰ πρῶτον τὴν αὐλὴν τῆς Φερράρας, φερθεὶς ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου Λοδοβίκου Δέστε, ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμονεύοντος Ἀλφόνσου. Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐχρωμάτισεν ὅλην τὴν ἀκόλουθον ὕπαρξιν τοῦ Τάσσου. Ὑποθέτουσιν ὅτι ὁ νέος ποιητὴς συνέλαβεν ἔρωτα πρὸς μίαν τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Δουκὸς, τὴν Λεονώραν, καὶ ὅτι τὸ ὑποκείμενον τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀγάπης δὲν ἦτον ἀναίσθητον πρὸς τὰς ἐξόχους σωματικάς τε καὶ πνευματικὰς χάριτας τοῦ ἐραστοῦ της. Ἀλλὰ μυστήριόν τι ἐπικρέμαται εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε διελύθη ἐξ ὁλοκλήρου. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐξαιρουμένης μιᾶς ἐπισκέψεως τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς Παρισίους τὸ 1571, εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ Καρδιναλίου Λοδοβίκου, ὁ Τάσσος ἐξηκολούθει νὰ διατρίβῃ ἐν Φερράρᾳ μέχρι τῆς τελειώσεως καὶ ἐκδόσεως τοῦ περιβοήτου ἐπικοῦ του κατὰ τὸ 1575. Τὸ ὡραῖον αὐτοῦ ποιμενικὸν δράμα, τὴν Ἀμίνταν, εἶχεν ἤδη προεκδώσειν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης παρίσταται σκοτεινὴ καὶ πολυτάραχος ἡ ζωή του, μόλις ἐνίοτε ὑπὸ ἀμυδρῶν ἀκτίνων ἀτελῶς φωτιζομένη. Διά τινας ἐνιαυτοὺς, ὁ μέγας ποιητὴς, τοῦ ὁποίου τὸ κλέος ἦτον ἤδη καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐξηπλωμένον, φαίνεται ὅτι περιεπλανᾶτο ἐκ πόλεως εἰς πόλιν τῆς Ἰταλίας, εἰς ἐπαίτου σχεδὸν κατάστασιν, ὠθούμενος ὑπό τινος πνευματικῆς ἀνησυχίας, τὴν ὁποίαν κάμμία τόπου μεταβολὴ δὲν ἴσχυε νὰ ἐλαφρύνῃ. Ἀλλ' ἡ Φερράρα ἦτον εἰσέτι τὸ κέντρον, πέριξ τοῦ ὁποίου ἡ ἀγάπη αὐτοῦ περιΐπτατο, καὶ ὅπου, ἑκὼν ἄκων κατὰ τὸ φαινόμενον, μετὰ βραχὺ καιροῦ διάστημα πάντοτε ἐπανήρχετο. Εἰς τοιαύτην νοητικὴν κατάστασιν δὲν εἶναι βέβαια ποσῶς ἀπίθανον ὅτι διῆγεν ἀλλοκότως καὶ παραλόγως· ἀλλὰ μόλις δύναταί τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εὔλογον καὶ ἀποχρῶσαν αἰτίαν τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπανθρωποτάτου μέτρου (ἐκτὸς ἂν ἡ χρεία τὸ ἀπῃτοῦσεν) εἰς τὸ ὁποῖον προσέδραμεν ὁ ποτὲ προστάτης καὶ φίλος του, ὁ Δοὺξ Ἀλφόνσος, παραδοὺς αὐτὸν ὡς φρενοβλαβῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Ἁγ. Ἄννης. Εἰς τὸ ἀοχεῖον τοῦτο τῆς ἀθλιότητος ἔμεινε πεφυλακισμένος ὁ ποιητὴς ὑπὲρ τὰ ἑπτὰ ἔτη. Ἡ πριγκίπισσα Λεονώρα, ἡ νομιζομένη ἀθῶα αἴτιος τῆς κρατήσεως αὐτοῦ, ἀπέθανε τὸ 1581· ἀλλ' οὐδὲ τὸ συμβὰν τοῦτο, οὐδ' αἱ παρακλήσεις διαφόρων ἀπὸ τοὺς ἰσχυροτέρους φίλους καὶ θαυμαστάς του, δὲν ἴσχυσαν νὰ καταπείσωσι τὸν Ἀλφόνσον, ὥστε νὰ χαρίσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν Τάσσον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καλούμενος φρενόληπτος ἐνησχόλει, καὶ ἀναμφιβόλως παρεμύθει, πολλὰς τῶν ὡρῶν αὐτοῦ διὰ τῆς γυμνάσεως τοῦ καλάμου του. Τὰ συγγράμματά του ἦσαν πολυάριθμα, πεζά τε καὶ ἔμμετρα, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἐδημοσιεύθησαν διὰ τοῦ τύπου. Ἐπὶ τέλους, τὸν Ἰούλιον, 1586, δεηθέντος τοῦ Δὸν Βινκένζου Γονζάγα, υἱοῦ τοῦ Δουκὸς τῆς Μαντούας, ἀπελύθη τῆς μακροχρονίου αὐτοῦ φυλακώσεως. Ἐπέρασε δὲ τὸ τέλος τοῦ χρόνου αὐτοῦ εἰς τὴν Μάντουαν· ἀλλὰ μετέπειτα ἐδόθη ἐκ νέου εἰς τὸ περιπλανᾶσθαι, καὶ μολονότι οὐδέποτε πλέον ἐπεσκέφθη τὴν Φερράραν, ἡ παλαιά του ὅμως διάθεσις τοῦ περιφέρεσθαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον φαίνεται ὅτι προσεκολλᾶτο εἰς αὐτὸν ὡς νόσος. Τὴν παράξενον ταύτην διάγων ζωὴν, περιέπιπτεν εἰς τὰς πλέον ἀλλοκότους τῆς τύχης περιπετείας. Σήμερον ἦτον ὁ ἐπιφανέστατος εἰς λαμπρὰν αὐλὴν, δαψιλέστατα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τιμώμενος, καὶ θαυμαζόμενος ὑφ' ὅλων τῶν θεατῶν· αὔριον, ὡδοιπόρει μόνος ἐπὶ τῆς λεωφόρου, κεκοπιακὼς καὶ ἀνάργυρος, κατηναγκασμένος νὰ δανείζεται ἢ μᾶλλον νὰ ζητῇ ταπεινότατα τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Τοιαύτην ζωὴν διήγαγεν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἔτη. Τέλος, τὸν Νοέμβριον, 1594, ἐφάνη ἐν Ῥώμῃ. Ἀπεφασίσθη δὲ ὅτι ὁ μέγιστος ἀπὸ τοὺς ζῶντας ποιητὰς τῆς Ἰταλίας ἔπρεπε νὰ στεφθῇ μὲ τὴν δάφνην εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν πόλιν, ὡς ὁ Πετράρχης* πρὸ διακοσίων πεντήκοντα ἐτῶν· καὶ τὸ ψήφισμα τωόντι ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ τῆς γερουσίας· ἀλλὰ, πρὶν φθάσῃ ἡ ἡμέρα τοῦ θριάμβου, κατέλαβεν αὐτὸν ἀσθένεια, περὶ ἧς πάραυτα ἠσθάνθη ὅτι ἔμελλε ν' ἀποβῇ θανάσιμος. Κατ' ἰδίαν αὐτοῦ αἴτησιν μετεκομίσθη εἰς τὸ γειτονικὸν μοναστήριον τοῦ Ἁγ. Ὀνοφρίου, τὸ αὐτὸ καταγώγιον, ὅπου πρὸ μιᾶς εἰκοσαετίας εἶχεν ἐκπνεύσειν ὁ πατήρ του· καὶ ἐδῶ, παρηγορούμενος ὑπὸ τῆς πίστεως, ἡ ὁποία καθ' ὅλην τὴν ζωὴν εἶχεν ὑπάρξειν τὸ κύριον αὐτοῦ ὑποστήριγμα, μεθ' ὑποκλίσεως περιέμενε τὴν ἔκβασιν τῆς ἀῤῥωστίας. Ἐξέπνευσε δὲ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Καρδιναλίου Κινθίου Ἀλδοβρανδίνου, τὴν 25ην Ἀπριλίου, 1595, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πεντηκοστοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ὁ Καρδινάλιος εἶχε φέρειν εἰς αὐτὸν τὴν εὐλογίαν τοῦ Πάπα, τὴν ὁποίαν δεχθεὶς ἐξεφώνησεν, "Οὗτος εἶναι ὁ στέφανος, μεθ' οὗ ἐλπίζω νὰ στεφθῶ, ὄχι ὡς ποιητὴς εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀλλὰ μὲ τὴν δόξαν τῶν μακαρίων εἰς τοὺς οὐρανούς."

Διαφόρως ἐξετίμησαν διάφοροι κριτικοὶ τὸ ποιητικὸν πνεῦμα τοῦ Τάσσου, οἱ μὲν αὐτὸ ἐκθειάζοντες, οἱ δὲ σχεδὸν ἐξευτελίζοντες. Καὶ εἶναι μὲν ἴσως ἀληθὲς, ὅτι τὸ κάλλος καὶ ὕψος, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι τὰς ἐννοίας καὶ τὴν φράσιν τοῦ μεγάλου ἐπικοῦ του ποιήματος, ἔχουσί τι ἐπιτετηδευμένον καὶ τεχνητὸν, καὶ στεροῦνται τὴν ζωηρότητα καὶ μαγευτικὴν δύναμιν, τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὰ ὑψηλότερα δημιουργήματα τοῦ Ὁμήρου, Βιργιλίου, Δάντου, καὶ Μίλτωνος· ἀλλ' ὅτι εἰς τὴν Ἐλευθερωμένην Ἱερουσαλὴμ λάμπει θαυμαστὴ χάρις καὶ μεγαλοπρέπεια, κατακυριεύουσα τὸν νοῦν καὶ εἰς ἔκστασιν φέρουσα τὸν ἀναγνώστην, περὶ τούτου ἡ δυσάρεσκος μόνον πρόληψις δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ.

* Ἴδε Ἀποθ. Τόμ. Α'. Σελ. 108.